

Lukács írása a Messiás követőinek gyakorlati tevékenységeiről¹ Theofilosznak

Az első *kinyilatkoztatott* beszámolót megtettem mindarról, ó Theofilosz², amiket kezdett Jézus tenni meg tanítani is, *addig* a napig, *melyen miután* Szent Szellem által parancsot adott a kiküldötteknek, kiket kiválasztott, felvétel; akiknek is megmutatta magát élőként az ő szenvedése után sok bizonyítékkal, negyven napon át megláttatva magát nekik és kinyilatkoztatva az Isten Királysága felőli *dolgokat*.

És *mikor* együtt voltak, megparancsolta nekik, *hogy* Jeruzsálemből ne távozzanak el, hanem várják meg az Édesapa ígését, amelyről hallottatok tőlem, hogy: „János ugyan vízzel merített be, ti azonban be lesztek merítve Szent Szellemben, nem sok nap múlva.”

Ők tehát *miután* tényleg összejöttek, megkérdezték őt, *ahogy erélyesen ezt mondták*: „Urunk, vajon ebben az időszakban állítod helyre a királyságot Izraelnek?” *Így* szólt pedig ő hozzájuk: „Nem *a* ti *dolgokat* tudni időszakokat vagy alkalmas időket, melyeket az Édesapa helyezett a saját *szuverén* hatalmába, hanem kaptok majd *csodás* erőt, *miután* eljött a Szent Szellem rátok, és lesztek számomra tanúk mind Jeruzsálemben, mind egész Júdeában és Samáriában, és a föld végéig.”

És *miután* ezeket szólta, *miközben* figyelték, felemeltetett, és egy felhő alulról befogta őt az ő szemeik előtt. És amint fürkészve néztek a mennybe *az* ő elmenelekor – figyelj! – két férfi is melléjük állt fehér ruházatban, kik *így* is szóltak: „Galileai férfiak, mit álltok *itt* figyelve a mennybe? Ez a Jézus, aki fel lett véve tőletek a mennybe, úgy fog eljönni, amely módon néztétek őt, *miközben* a mennybe ment.”

Akkor visszatértek Jeruzsálembe az úgynevezett Olajfák hegyéről, mely közel van Jeruzsálemhez, egy szombatnapnyi útra.

1 *Gyakorlati tevékenységek*: a könyv eredeti neve görögül Πραξις (e.: „praxisz”), amiből a praxis szavunk ered. Egy elméleti dolog gyakorlati megvalósítását jelenti, alkalmazást, cselekvést, gyakorlást, akciót. Jelen esetben Jézus gyakornokainak, követőinek akciója és gyakorlati megvalósítása mindannak, amiről a Mester tanított.

2 *Theofilosz*: a név jelentése: ‘Isten barátja’, így akár beszélő névként is felfogható: e levél Isten barátjának lett címezve, legyen az maga a konkrét Theofilusz, illetve bárki, aki épp most barátkozik Istennel, vagy már barátként szereti Őt.

És mikor bementek, felmentek a felső szobába³, ahol megszállt Péter és Jakab és János és András; Fülöp és Tamás; Bartolómeó és Máté; Jakab, Alfeus *fia* és Simon, a zélóta és Jakab Júdása. Ezek mind odaszántak voltak egy akarattal az imában és a könyörgésben *az* asszonyokkal és Máriával, Jézus anyjával együtt, és az ő⁴ testvéreivel együtt.

És ezekben a napokban, *miután* felállt Péter a gyakornokok *között* közepén, megszólalt (és az együtt levő személyek száma mintegy százhusz volt):

„Férfiak, testvérek, be kellett teljesedniük annak az Írásnak, melyben előre megmondta a Szent Szellem Dávid szája által Júdás felől, aki kalauza lett azoknak, *akik* letartóztatták Jézust. Mert mivelünk együtt volt számlálva, és rá esett a sorsrésze ennek a segédkezésnek. Emez tehát valóban birtokba vett egy mezőt az ő igazságtalansága jutalmából, és *miután* alázuhant, kettéhasadt közepén, és kiomlottak az ő belső részei mind. És ismertté lett mind a Jeruzsálemben lakóknak, úgyhogy elnevezték azt a mezőt az ő saját nyelvükön Akeldamának, azaz Vérmezőnek. Mert meg van írva a Zsoltárok könyvében: »Váljon az ő lakóhelye pusztává és ne legyen lakó abban«; és: »Az ő felvigyázóságát más vegye el.« Kell tehát *azon* férfiak *közül*, akik velünk minden időben együtt jártak, amikor bejárt és kijárt közöttünk az Úr Jézus, kezdve a János bemerítésétől addig a napig, melyen felvétellett tőlünk: *hogy* tanúja legyen az ő feltámadásának velünk együtt, egyike ezeknek.”

És *oda*állítottak kettőt, a Barsabásnak hívott Józsefet, akit elneveztek Juszusznak, és Mátyást. És *ahogy* imádkoztak, *így* szóltak: „Te, Urunk, mindenki szívének ismerője⁵, mutasd meg ebből a kettőből *azt az* egyet, akit választottál, *hogy* elvegye a sorsrészét ennek a segédkezésnek és kiküldetésnek, melyből félrelépett Júdás, *hogy* az ő saját helyére jusson!” És sorsot vetettek rájuk, és esett a sors Mátyásra, és a tizenegy kiküldött közé számlálták.

És a pünkösöd napjának beteltével mindnyájan egy akarattal voltak együtt. És lett hirtelen a mennyből egy zúgás, olyan, mint *a* viharos sodró szélfúvásé, és betöltötte az egész házat, ahol ültek. És a számukra láthatóvá váltak megoszlott nyelvek, olyasmik, mint *a* tűzéi, és ült mindegyikükre. És megteltek mindnyájan Szent Szellemmel, és kezdtek beszélni különböző nyelveken, ahogyan a Szellem adta nekik, *hogy* kimondják.

3 *Felső szoba*: a görög *ὑπερῶον* (e.: „hüperóion”) a ház legmagasabb szintjén található szoba, elvonulásra vagy imádkozásra elkülönített felső szoba vagy padlás, melyet néha vacsorára vagy gyülekezésre is használtak, esetleg nők szállásaként. Nem azonosítható egyértelműen az utolsó vacsora helyével, amely az *ἀνάγαιον* (e.: „anagaion”), mely szó inkább az étkezésre használt vendégszobát jelöli.

4 *Ő*: a névmás hímnemű, Jézusra utal.

5 *Urunk, mindenki szívének ismerője*: lehetséges más fordítás: „mindenki szívismerő Ura”.

Voltak pedig *ekkor* Jeruzsálemben lakozó zsidók, vallásos férfiak minden nemzetből, amelyek az ég alatt *vannak*. Ennek a hangzásnak megtörténtekeor pedig összejött a tömeg, és össze voltak zavarodva, merthogy egyen-egyenként a saját nyelvükön hallották beszélni őket. El voltak pedig kápráztatva mind, és csodálkoztak, *ahogy* egymásnak mondták: „Figyeljete, ezek, akik beszélnek, nem mind galileaiak? És mi hogyan halljuk, ki-ki a mi saját nyelvünkön, amelyben születtünk? Pártusok és médek és elamiták; és a Mezopotámiában lakók, meg Júdeában és Kappadóciában, Pontuszban és Ázsiában, meg Frígiában és Pamfíliában, Egyiptomban és a Ciréne melletti Líbia részeiben; és a római jövevények, zsidók meg betértek is, krétaiak és arabok: halljuk beszélni őket a mi nyelvünkön az Isten nagyszerű *dolgait!*” El voltak kápráztatva pedig mind és tanácstalanok voltak, *ahogy* egymásnak *ezt* mondták: „Mi akarna ez lenni?” Másféle *emberek* pedig csúfolkodva mondták, hogy „Édes borral teltek el.”

Péter azonban, odaállva a tizeneggyel, felemelte az ő hangját és kimondta nekik:

„Zsidó férfiak és mind a Jeruzsálemben lakók: legyen ez nektek ismertté, és vegyétek füleitekbe az én kijelentéseimet! Mert nem *úgy van*, ahogy ti feltételezitek, *hogy* ezek részegek, mert a harmadik órája van a napnak. Hanem ez az, ami meg lett mondva Jóel, az *isteni* szóvivő által:

»És lesz az utolsó napokban – *leszögezve* mondja az Isten –, *hogy* ki fogok önteni az én Szellememből minden hústestre; és *isteni* szóvivői közléseket fognak tenni a ti fiaitok és a ti lányaitok; és a ti ifjaitok látásokat fognak látni; és a ti véneitek álmokat fognak álmodni. És még az én rabszolgáimra és az én rabszolgálynaimra is azokban a napokban ki fogok önteni az én Szellememből, és *isteni* szóvivői közléseket fognak tenni. És fogok adni csodákat a mennyben fent és jeleket a földön lent, vért és tüzet és füstnek gőzét. A nap át fog fordulni sötétbe és a hold vérbe az Úrnak nagy és feltündöklő napja eljövetele előtt. És lesz, *hogy* mindenki, aki csak segítségül hívja az Úr nevét, meg fog menekülni.«

Izraelita férfiak, halljátok meg ezeket a Kinyilatkoztatásokat: Jézust, a názáreti férfit, *aki* az Istentől lett igazolva előttetek erőkkkel, csodákkal és jelekkel, melyeket tett általa az Isten tiköztetek, ahogyan magatok is tudjátok: ezt az Istennek elhatározott tanácsával és előre ismerésével lett kiszolgáltatva, *miután* elfogták törvénytelen kezek által, felszegezve megöltétek; akit az Isten feltámasztott, *miután* eloldozta a halál fájdalmait, mivel képtelenség volt, *hogy* ő le legyen uralva attól. Mert Dávid *ezt* mondja órá: »Láttam az Urat szemeim előtt mindig, mert az én jobb kezem felől van, hogy meg ne inogjak. Emiatt örvendezett az én szívem és ujjongott az én nyelvem, de még az én hústestem is *a* reménységen fog sátrat verni! Mert nem fogod *ott* hagyni az én lelkemet az alvilágban, sem *nem* fogod

arra adni a te Szentedet, hogy rothadást lásson. Megismerttetted velem a magasabbrendű értelmes élet útjait; be fogsz tölteni engem vidámsággal a te arcoddal.»

Testvérek, férfiak, szabad szólásszabadsággal szólnom felétek az ősapa Dávidról, hogy meg is halt, el is temették, a síremléke is köztünk van eddig a napig. Tehát, *mivel isteni szóvivő volt és mivel tudta, hogy esküvel ígérte neki az Isten, hogy az ő ágyéka gyümölcséből támasztja a Messiást hústest szerint, hogy leüljön az ő trónjára: előre látva beszélt a Messiás feltámadása felől, hogy nem hagyatott az ő lelke az alvilágban, sem az ő hústeste nem látott rothadást. Ezt a Jézust támasztotta fel az Isten, aminek mi mind tanúi vagyunk. Tehát, miután az Istennek a jobbára lett felemelve, és miután a Szent Szellem ígétét megkapta az Édesapától, kiöntötte ezt, amelyet most ti megfigyeltek és hallotok. Mert nem Dávid ment fel a mennyekbe, hanem maga mondja leszögezve: »Így szólt az Úr az én Uramhoz, 'Ülj az én jobbam felől, mígcsak nem tehetem a te ellenségeidet a te lábaid zsámolyává!'« Teljes bizonyossággal tudja meg tehát Izrael egész háza, hogy Úrrá is, Messiássá is őt tette meg az Isten, ezt a Jézust, akit ti keresztre feszítettek!*"

Miután pedig hallották ezeket, szíven lettek döfve, és így szóltak Péterhez és a többi kiküldöthöz: „Mit tegyünk, férfiak, testvérek?"

Péter pedig *ezt* mondta nekik: „Tartsatok bűnbánatot és merítkezzetek be mindnyájan a Messiás Jézus nevére *alapozva* a bűnök elengedése érdekében⁶, és meg fogjátok kapni a Szent Szellem ajándékát! Mert nektek *szól* az ígétet és a ti gyermekeiteknek, és mind a távoliaknak, akiket csak magához hív az Úr, a mi Istenünk.” Még több más kinyilatkoztatással is *meggyőzően* tanúskodott, és bátorítva intett, *ahogy leszögezve ezt* mondta: „Szabaduljatok meg ettől az elferdült nemzedéktől!"

Erre akik valóban szíves örömet fogadták az ő kinyilatkoztatását, bemerítkeztek, és hozzájuk lett adva azon a napon mintegy háromezer lélek. De odaszántak voltak a kiküldöttek tanításában és a közösködésben és a kenyér megtörésében és az imádkozásban. Lett pedig minden lélek számára félelem, meg sok csoda és jel lett *mindeközben* a kiküldöttek által. A hívők pedig mind együtt voltak és mindenük közös⁷ volt, és a birtokaikat és a vagyonukat eladogatták és szétosztogatták azokat mindenkinek, aszerint, *hogy* kinek *milyen* szüksége volt. És napon-

6 *A bűnök elengedése érdekében*: A görög *εἰς* (e.: „eisz”) szó szerinti jelentése: „bele”, ami átvitt értelemben egy adott cél elérését is jelenti: 'hogy meglegyen/hogy el legyen érve/végett/-ért'. Jelen szakasz fordítható így is: „merítkezzetek be ... azért, *hogy meglegyen a bűnök elengedése.*” Itt ugyanaz a nyelvtani szerkezet van, mint Jézus páskavacsorai beszédében: „az én vérem ... kiontatik *a bűnök elengedése érdekében.*”

7 *Közösködés, közös*: a *κοινωνία* (e.: „koinónia”) egyaránt jelent 'közösséget, közösködést, osztozkodást, részesedést'. A *κοινός* (e.: „koinosz”) jelentései pedig 'közös, közönséges, profán (vagyis nincs elkülönítve vki vagy vmi számára)'.

ként – odaszánva egy akarattal a Templomban⁸, valamint kenyeret törve házanként – részesedtek élelemben, ujjongással és szívnek egyszerűségével, *ahogy* dicsérték az Istent és kegyelemmel rendelkeztek az egész nép iránt. Az Úr pedig naponként hozzáadta a *megszabaduló* megmenekülőket a kihívottak *közösségéhez*.

Péter és János pedig együtt mentek fel a Templomba az imádkozás órájában, a kilencedikben. És *épp akkor* hoztak egy bizonyos embert, *aki* az ő anyja méhétől *fogva* sánta volt, akit naponként letettek a Templom ajtajához, amelyet Ékesnek mondanak, hogy könyöradományt kéregessen a Templomba bemenőktől; aki, *mikor* meglátta Pétert és Jánost, *hogy* készülnek bemenni a Templomba, kérte, *hadd* kaphasson könyöradományt. *Miután* pedig Péter alaposan szemügyre vette őt Jánossal együtt, *így* szólt: „Nézz ránk!” Ő pedig meredten nézett rájuk, várva, *hogy* valamit kap tőlük. De Péter *így* szólt: „Ezüst és arany nincs jelenleg nálam, de amivel rendelkezem, azt neked adom! A Messiás Jézus, a názáreti nevében: *kelj fel és járkálj!*” És felugorva *felállt*, és járkált; és bement velük együtt a Templomba, járkálva és ugrálva és dicsérve az Istent. És látta őt az egész nép, *ahogy* járkál és dicséri az Istent. Fel is ismerték őt, *hogy* ő volt, aki könyöradományért szokott ülni a Templom Ékes kapujában; és megteltek ijedt döbbenettel és elképedéssel a vele történteken. *Mikor* pedig megragadta a meggyógyult sánta Pétert és Jánost, összefutott hozzájuk az egész nép a Salamonénak hívott fedett oszlopsarnokban, rettenetesen megdöbbenve. Amikor pedig *ezt* meglátta Péter, *így* válaszolt a népnek:

„Izraelita férfiak, mit csodálkoztok ezen? Vagy mit néztek ránk meredten, mintha *a* saját *csodás* erőnkkel vagy vallásosságunkkal tettük vele, *hogy* járkáljon? Az Ábrahám és Izsák és Jákob Istene, a mi ősapáink Istene megdicsőítette az ő fiát, Jézust, akit ti átadtatok, és megtagadtátok őt Pilátus színe előtt, *miután* ő *úgy* ítélte, elbocsátja. De ti a szentet és igazságost megtagadtátok, és *azt* kértétek, *hogy* egy gyilkos férfi kapjon kegyelmet nektek, a *magasabbrendű értelmese* élet szerzőjét pedig megöltétek; akit az Isten *életre* keltett *a* halottak közül, aminek mi tanúi vagyunk. És az ő nevének a hitére *alapozva* tette erőssé az ő neve *ezt az embert*, akit szemléltetek; és a hit, mely ő általa *van*, adta neki *ezt az egészséget* mindannyiótok előtt.

És most, testvérek, tudom, *hogy* tudatlanságban cselekedtetek, ahogy a ti főembereitek is. Az Isten pedig, amit előre hirdetett az ő összes szóvivője szája által a Messiás szenvedéséről, betöltötte *így*.

Tartsatok bűnbánatot tehát és térjetez vissza a bűneitek eltörlése érdekében, *hogy* esetleg eljöhessenek a felüdülés alkalmas idejei az Úr színétől és elküldhesse nektek az előre megígért Messiás Jézust; akit szükséges *a* mennynek

⁸ *Templomban*: a jeruzsálemi zsidó templomban.

tényleg befogadnia *a* mindenség helyreállításának időszakaiig, melyekről beszélt az Isten *az ő* összes szent szóvivője szája által *a régi* koroktól *fogva*. Mert Mózes valóban *úgy* szólt az ősapákhoz, hogy: »Szóvivőt állít fel nektek *az Úr*, a ti Isteneitek a ti testvéreitek közül, mint *ahogy* engem: őt fogjátok hallgatni mindenben, aszerint, amit csak beszél nektek. Lesz pedig, *hogy* minden *olyan* lélek, aki csak nem hallgat arra a szóvivőre, ki lesz pusztítva a nép közül.« De a szóvivők is mind, Sámueltól és az *utána* következőktől kezdve, ahányan csak beszéltek, ezeket a napokat hirdették előre. Ti vagytok fiai a szóvivőknek és a szövetségnek, amely szövetséget kötött az Isten a mi ősapáinkkal, *ahogy leszögezve* mondta Ábrahámnak: »És a te magodban lesz megáldva minden *leszármazott* család a földön.« *Miután* először számotokra támasztotta az ő fiát, Jézust, kiküldte őt, *aki* titeket abban áld meg, *hogy* egyen-egyenként visszatértek a ti gonoszságaitokból.»

De *míg* ők a néphez beszéltek, odaálltak hozzájuk a papok és a templom parancsnoka és a szaddúceusok megsértődve, amiatt, *hogy* ők tanítják a népet és terjesztették a Jézusban *való* feltámadást, amely *a* halottak közül *van*. És rájuk vetették a kezeiket, és őrizetbe tették őket másnapig; mert már este volt. Sokan pedig, akik hallották a Kinyilatkoztatást, hittek, és lett a férfiak száma mintegy ötezer.

Történt pedig, *hogy* másnap összegyülekeztek az ő főemberei és vénei és írásmagyarázóik, Jeruzsálemben, és Annás, a főpap és Kajafás és János és Alexander és akik csak *a* főpapi nemzetségből voltak. És *miután* középre állították őket, faggatóztak: „Milyen *csodás* erő által vagy milyen név által tettétek ezt ti?”

Akkor Péter, megtelve Szent Szellemmel, *így* szólt hozzájuk: „Népek főemberei, és Izrael vénei! Ha mi ma egy erőtlen emberrel való jócselekedet felől vagyunk vizsgálat alatt, *hogy* mi által szabadult ez meg, legyen ismeretes mindnyájatoknak és Izrael egész népének, hogy a Messiás Jézus, a názáreti nevében, akit ti keresztre feszítettetek, akit az Isten *életre* keltett a halottak közül, ő általa áll ez *az ember* előttetek egészségesen! Ez az *a* kő, amelyet semmibe vettetek ti, az építők, amely lett a sarok fejevé.⁹ És senki másban sincs a megszabadító megmenekülés, mert nincs is másféle név a menny alatt, amely adatott az emberek között, amely által kellene nekünk megmenekülnünk.”

Mialatt pedig *vizsgálódva* nézték Péter és János bátor kiállású egyenes beszédét, és *miután* felfogták, hogy tanulatlan és átlagos emberek, csodálkoztak és felismerték őket, hogy Jézussal voltak. De *ahogy* látták az embert velük állni, aki gyógykezelve lett, semmi ellenérvük nem volt. Miután pedig megparancsolták nekik, *hogy* menjenek ki a bírói tanácsgyűlésről, értekeztek egymással, *ahogy ezt* mondták: „Mit tegyünk ezekkel az emberekkel? Merthogy tényleg egy közismert

⁹ *A sarok fejevé:* sarokkővé, szegletkővé. A sarokkő az első kő, amit letesznek egy építkezési alapban. Az összes többi követ ehhez a kőhöz viszonyítva teszik a helyükre, ezáltal meghatározva a teljes szerkezet helyzetét.

jel történt általuk, a Jeruzsálemben lakóknak mind nyilvánvaló, és képtelenek vagyunk letagadni. De hogy tovább ne terjedjen a nép közé, fenyegetéssel fenyegetjük meg őket, *hogy* többé ne beszéljenek ebben a névben egy embernek se.” És *miután* hívták őket, megparancsolták nekik, hogy egyáltalán ne adjanak ki hangot és ne tanítsanak Jézus nevére *alapozva*.

Ám Péter és János válaszul *így* szólt nekik: „Vajon igazságos-e az Isten előtt rátok hallgatnunk inkább, mint az Istenre: ítéljétek meg! Mert képtelenség, *hogy* amit láttunk és hallottunk, azokról ne beszéljünk!”

Ők pedig, *miután* még megfenyegették őket, elengedték őket, *mivel* semmit sem találtak arra, hogyan büntethessék meg őket, a nép miatt, mert mindnyájan dicsőítették az Istent a történetekért. Mert negyven év feletti volt az ember, akin megtörtént ez a jele a gyógyításnak.

Miután pedig el lettek bocsátva, elmentek a sajátjaikhoz, és jelentették, amiket csak a főpapok és a vének szóltak hozzájuk. Ők pedig, *miután* ezeket hallották, egy akarattal felemelték hangjukat az Istenhez, és *így* szóltak: „Tulajdonos Urunk, te *vagy* az Isten, aki *teremtetted* a mennyet és a földet és a tengert, és mindent, ami azokban *van*: aki a te fiad, Dávid szája által *így* szóltál: »Miért tombolnak *prüszkölve* a nemzetek, és gondoltak a népek *üres* hiábavaló *dolgokat*? Előálltak a föld királyai, és a főemberek egybegyülekeztek az Úr ellen és az ő Messiása ellen«. Mert bizonyára összegyűltek a szent te Fiad, Jézus ellen, akit felkentél, Heródes és Poncius Pilátus is, *a* nemzetekkel és Izrael népével, *hogy* megtegyék, amikről csak a te kezéd és a te tanácsod előre elhatározta, *hogy* meglegyenek. És most, Urunk, nézz rá az ő fenyegetéseikre, és add meg a te rabszolgáidnak, hogy teljes bátor egyenes kiállással szólják a te Kinyilatkoztatásodat; miközben te ki nyújtod a te kezedet gyógyítás érdekében, és *hogy* jelek és csodák történjenek a te szent Fiadnak, Jézusnak a neve által!”

És az ő könyörgésük *után* megremegett a hely, ahol összegyűltek, és megteltek mindnyájan Szent Szellemmel; és szólták az Isten Kinyilatkoztatását bátor egyenes kiállással. Azon *emberek* sokaságának a szíve és a lelke pedig, *akik* hittek, egy volt, és egyenként *senki* sem mondta az ő vagyonát sajátjának, hanem számukra minden közös volt. És nagy *csodás* erővel adták meg *mint tartozást* a tanúságtételét a kiküldöttek az Úr Jézus feltámadásának. Kegyelem is nagy volt mindnyájukon, mert szűkölködő egy sem volt köztük: mert akik csak földek vagy házak birtokosai voltak, *amint* eladták, *nemcsak* elhozták az *ellenértékét* az eladott *dolgok*nak és letették a kiküldöttek lábainál, hanem *azok* át *is* lettek adva mindenkinek aszerint, *hogy* kinek *milyen* szüksége volt.

Jószész pedig, aki a kiküldöttektől a Barnabás nevet kapta (ami lefordítva bátorítás fia), egy ciprusi származású lévita, *mivel* volt neki egy szántóföldje, *miután* eladta, elhozta a pénzt és letette a kiküldöttek lábainál.

Egy bizonyos ember pedig, név szerint Hananjáh, Szapfirával, az ő feleségével együtt, eladott egy birtokot, és félretett az *ellenértékéből*, az ő feleségének is tudtával; és *miután* elvitt valamekkora részt, a kiküldöttek lábainál letette.

Így szólt pedig Péter: „Hananjáh, miért töltötte be a Sátán a te szívedet, *hogy* hazudj a Szent Szellemnek, és félretegy az *ellenértékéből* a mezőnek? Nemde, *ha* megmaradt volna, neked maradt volna meg, és *miután* eladtad, a te hatalmadban volt? Miért *van*, hogy kitervelted a te szívedben¹⁰ ezt a dolgot? Nem embereknek hazudtál, hanem az Istennek!” *Miközben* pedig hallgatta Hananjáh ezeket a Kinyilatkoztatásokat, összeesve kilehelte lelkét. És lett nagy félelem mindazokon, akik hallották ezeket. *Miután* pedig felálltak az ifjak, begöngyölték őt és *miután* kivítették, eltemették.

Történt pedig mintegy három óra múlva, *hogy* az ő felesége is bement, nem tudva, mi történt. Péter pedig reagált neki: „Mondd meg nekem, vajon ennyiért adtátok el a mezőt?” Ő pedig *így* szólt, „Igen, ennyiért.” Péter pedig *így* szólt őhöz: „Miért *van az*, hogy ti egyezsége jutottatok, *hogy* megpróbáltassátok az Úr Szellemét? Figyelj, a lábai azoknak, *akik* eltemették a te férjedet, az ajtóban *vanak*, és ki fognak vinni téged!” Összeesett pedig azon nyomban az ő lábainál és kilehelte lelkét. *Miután* pedig bementek az ifjak, találták őt holtan, és *miután* kivítették, eltemették az ő férje mellé. És lett nagy félelem a kihívottak egész *közösségén* és mindazokon, akik hallották ezeket.

A kiküldöttek keze által pedig lettek jelek és csodák a nép között – sok! –, és egy akaraton voltak mindnyájan a Salamon oszlopcsarnokában; de a többiek közül senki sem mert csatlakozni hozzájuk, hanem magasztalta őket a nép. Viszont annál több hívő adta oda *magát egyetértő megadással* az Úrnak, férfiak és asszonyok sokasága; úgyannyira, hogy az utcákra kivítették a gyengélkedőket, és elhelyezték *őket* hordágyakon és nyugágyakon, hogy Péter jövetelekor az árnyéka hátha beárnyékol közülük valakit. Összejött pedig a környező városok sokasága is Jeruzsálembe, *ahogy* hoztak gyengélkedőket és tisztátalan szellemektől zaklattakat, akik gyógykezelve lettek mind.

¹⁰ *Kitervelted a te szívedben*: szószerint: „elhelyezted a te szívedben”. Az ószövetségi Haggeus könyvéből ismert hebraizmus (héber kifejezés) azt erősíti, hogy valamit (mint tervet vagy előírást) mélyen a szívébe helyez; ez hosszú és mély megfontolást feltételez az elkövető részéről. Nem arról volt szó, hogy egy hirtelen próbáztató kísértésnek engedett volna, hanem a tervet befogadta a szívébe, és addig dédelgette, amíg meglett a lehetőség a megvalósítására. A Sátán betöltötte a szívét, ő viszont nem tett erőfeszítést a betolakodó kiűzésére.

De *mikor* felállt a főpap és mind a vele *levők*, amely a szaddúceusok felekezete, elteltek féltékenységgel¹¹, és rávetették az ő kezüket a kiküldöttekre, és nyilvános őrizetbe helyezték őket.

De egy angyala *az* Úrnak az éjszaka során kinyitotta a börtön ajtajait. *Miután* ki is hozta őket, *így* szólt: „Menjete, és megállva beszéljétek el a Templomban a népnek ennek a *magasabbrendű értelmese* életnek minden *Irányadó* kijelentését!” *Miután* pedig meghallgatták, bementek korán a Templomba, és tanítottak.

Miután pedig megjött a főpap és a vele *levők*, összehívták a főtanácsot és Izrael fiainak a véneit, és *követet* küldtek a börtönbe, *hogy elővezessék* őket. *Mikor* pedig a közszolgák odamentek, nem találták őket az őrizetben. *Amint* pedig visszatértek, jelentették, *ahogy ezt* mondták: „A börtönt ugyan bezárva találtuk teljes biztonságban, és az őrköt kint állva az ajtó előtt, de *miután azokat* kinyitották, bent senkit *sem* találtunk.” *Mikor* pedig meghallotta ezeket a szavakat a pap, meg a Templom parancsnoka is és a főpapok, tanácstalanok voltak velük kapcsolatban, mi lenne ez. De odamenvén valaki jelentette nekik, *ahogy ezt* mondta: „Figyeljete, *azok* a férfiak, akiket őrizetbe helyeztetek, a Templomban vannak, *ahogy ott* állnak és tanítják a népet.”

Akkor, *miután* elment a parancsnok a közszolgákkal, elhozta őket erőszak nélkül, mert féltek a néptől, nehogy megkövezzék *őket*. *Miután* elhozták őket, a főtanács elé állították *őket*. És megkérdezte őket a főpap, *ahogy ezt* mondta: „Nem parancssal parancsoltuk nektek, hogy ne tanítsatok erre a névre *alapozva*? És figyeljete, betöltöttétek Jeruzsálemet a ti tanításotokkal, és miránk szándékoztok háritani ennek az embernek a véré!” Válaszul pedig Péter és a kiküldöttek *így* szóltak: „Engedelmeskedni inkább Istennek kell, mint embereknek! A mi ősapáink Istene *életre* keltette Jézust, akit ti fára függesztve elintéztetek. Őt az Isten fővezérré és megmentővé emelte az ő jobbkezevel, *hogy* adjon bűnbánatot Izraelnek és bűnök elengedését. És mi vagyunk őneki tanúi ezekről a kijelentésekről, de a Szent Szellem is, akit adott az Isten az őneki engedelmeskedőknek.”

Azok pedig, *miután ezeket* hallották, *beléjük* hasított, és *arról* tanácskoztak, *hogy* végeznek velük. De *miután* felkelt egy bizonyos farizeus a főtanácsban, névszerint Gamáiel, az egész nép által *értékelve* tisztelt törvénytani, parancsolta, *hogy* egy kicsit tegyék ki a kiküldötteket; és *így* szólt hozzájuk: „Izraelita férfiak, vigyázzatok magatokra abban, *hogy* ezekkel az emberekkel mit készültök cselekedni, mert e mostani napok előtt felkelt Teudás, aki *nyomatékosan* ön-

¹¹ *Féltékenységgel*: nem pedig irigységgel (legtöbb magyar fordítás). Míg az irigység az az érzés, hogy valamivel nem rendelkezünk, amivel a másik igen; addig a féltékenység annak érzete, hogy elvették tőlünk azt, amivel rendelkezünk – amihez harag és ádáz versengés is társulhat. Itt a ζήλος (e.: „zélosz”, jel.: ‘féltékenység’) szerepel, nem pedig a φθόνος (e.: „fthonosz”, jel.: ‘irigység’). Úgy érezték tehát, hogy elvették tőlük az embereket, a tekintélyt, a hatalmat, stb.

magát valakinek mondogatta, akivel egyesült számos férfi, mintegy négyezren, akiket kivégeztek és mindannyian, akiket csak meggyőzött, szétoszlottak és semmivé lettek. Ő utána felkelt a galileai Júdás az összeírás napjaiban, és maga mögé állított sok népet; és ő elveszett; és mindazok, akik csak engedtek neki, szétszóródtak. A mostani *helyzetre nézve* is azt mondom nektek ezekről az emberekről, álljatok el ezektől az emberektől, és hagyjátok őket, mert *abban az esetben*, ha emberektől lenne ez a szándék vagy ez a munka, le lesz rombolva; ha pedig Istentől van, ti képtelenek vagytok azt lerombolni. Nehogy Isten ellen harcolóknak is találtassatok!”

Engedtek pedig neki, és *miután* odahívták a kiküldötteket és megverték őket, megparancsolták, *hogy* ne beszéljenek a Jézus nevére *alapozva*, és eleresztették őket. Ők tehát bizony örvendezve elmentek a főtanács színe elé, merthogy az ő nevéért lettek méltónak ítélve, *hogy* megbecstelenítésben részesüljenek. És nem szűntek meg minden nap a Templomban és házanként tanítani és jóhírként hirdetni Jézust, a Messiást.

Azokban a napokban pedig, *mikor* megsokasodtak a gyakornokok, zúgolódás támadt a görögül beszélőknél a héberek ellen, hogy elhanyagolják a naponkénti segédkezésben az ő özvegyasszonyaikat. *Miután* pedig odahívta a tizenkettő a gyakornokok sokaságát, *így* szólt: „Nem kedves *dolog*, *hogy* mi, *miután* elhagytuk az Isten Kinyilatkoztatását, asztaloknál segédkezzünk. Szemeljetek ki tehát magatok közül, testvérek, hét *olyan* Szent Szellemmel és bölcsességgel teljes tanúskodó embert, akiket rá fogunk állítani erre a szükségre. De mi az imádságra és a Kinyilatkoztatás segédkezésére leszünk kitartóan odaszánva.”

És kedves volt a Kinyilatkoztatás az egész sokaság előtt mind, és kiválasztották Istvánt, *a* hittel és Szent Szellemmel teljes férfit, és Fülöpöt és Prokhoroszt, és Nikánort és Timónt, és Parmenászt és Nikolaoszt, *az* antiókhiai betérőt: akiket a kiküldöttek elé állítottak, és *miután* imádkoztak, rájuk tették a kezeiket.

És az Isten Kinyilatkoztatása növekedett, és igencsak megsokasodott a gyakornokok száma Jeruzsálemben; meg a papok egy nagy tömege *is figyelmesen* szót fogadott a hitnek.

István pedig hittel és *csodás* erővel telve nagy csodákat és jeleket tett a nép között. De felálltak néhányan *a* felszabadítottakénak és ciréneiekének és alexandriaiakénak nevezett gyülekezetből *valók* közül, és *néhányan* a Ciliciából és Ázsiából *valók* közül, *akik* vitatkoztak Istvánnal; és nem volt erejük ellenállni *annak* a bölcsességnek és a Szellemnek, amellyel beszélt.

Akkor felbujtottak férfiakat, *ahogy azt* mondták, hogy: „Hallottuk őt gyalázkodó kijelentéseket beszélni Mózes és az Isten ellen.” A népet is felszították, és a véneket és az írásmagyarázókat; és rátörve elfogták őt és elvitték a fő-

tanácsba. Hamis tanúkat is állítottak, *akik ezt* mondták: „Ez az ember nem szűnik meg gyalázkodó kijelentéseket beszélni eme szent hely és a Törvény ellen! Mert hallottuk őt, *ahogy azt* mondja, hogy ez a názáreti Jézus szét fogja szedni ezt a helyet és meg fogja másítani *azokat* a szokásokat, amelyeket ránk hagyományozott Mózes.” És *miközben* alaposan szemügyre vették őt mindnyájan, akik a főtanácsban ültek, *olyannak* látták az ő arcát, mint egy angyal arcát.

Így szólt pedig a főpap: „Vajon *így* vannak-e hát ezek?”

Ő pedig *ezt* mondta:

„Férfiak, testvérek és *honatyák* hallgassatok meg! A dicsőség Istene láthatóvá tette magát a mi *ősapánknak*, Ábrahámnak, *amikor* Mezopotámiában volt, mielőtt Háránban lakott, és *így* szólt őhozzá: »Menj ki a te földedről és a te rokonságodból, és gyere arra a földre, amelyet csak mutatok majd neked!« Akkor, *miután* kiment a káldeusok földjéről, lakott Háránban; és onnan, *miután* meghalt az ő apja, áttelepítette őt erre a földre, amelyen ti most laktok. És nem adott neki örökséget abban, egy talpalatnyit se; és megígérte, *hogy* neki adja birtokba azt és az ő magvának *őutána*, *mikor még* nem *is* volt neki gyermeke. De úgy beszélt az Isten, hogy az ő magva idegen lesz másokhoz tartozó földön, és rabszolgásítják majd őket, és rosszul fognak bánni *velük* négyszáz évig. »És azt a nemzetet, melynek esetleg rabszolgamunkát végeznének, meg fogom ítélni én – szólt az Isten – és ezek után ki fognak jönni és nekem fognak szolgálni ezen a helyen.«

És adta nekik *a* körülmetélkedés *végrendeleti* szövetségét – és *így* nemzette Izsákot, és körülmetélte őt a nyolcadik napon; és Izsák Jákobot, és Jákob a tizenkét pátriárkát. És a pátriárkák, *mivel* féltékenykedtek Józsefre, eladták *őt* Egyiptomba. És az Isten *ővele* volt. És kiemelte őt az ő nyomorúságaiból mind, és adott neki kegyelmet és bölcsességet *a* fáraó, Egyiptom királya előtt, és állította őt fejedelemül Egyiptom és az ő egész háza fölél. Jött pedig éhínség Egyiptom és Kánaán egész földjére, és nagy nyomorúság. És nem találtak ellátmányt a mi *ősapáink*. De *mikor* meghallotta Jákob, *hogy* van gabona Egyiptomban, elküldte először a mi *ősapáinkat*. És másodjára felismertette *magát* József az ő testvéreivel, és nyilvánvaló lett a fáraónak József nemzetsége. És József kiküldve *őket*, magához hívatta az ő apját, Jákobot, és az ő rokonságát mind, *mely* hetvenöt lélekből *állt*. Jákob pedig lement Egyiptomba; és bevégezte *életét* ő és a mi *ősapáink*. És áthelyezték *őket* Sikhembe, és helyezték *őket* *abba* a sírboltba, melyet Ábrahám ezüst árán vásárolt a sikhemi Emmor fiaitól.

Amint pedig elközélt az ígélet ideje, melyre az Isten megesküdött Ábrahámnak, megnövekedett a nép és megsokasodott Egyiptomban, mígnem *hatalomba* lépett egy másik király, aki nem ismerte Józsefet. Ő, *miután* álokoskodásokkal kijátszva meghódította a mi nemzetségünket, rosszul bánt a mi

ősapáinkkal, *ahogy* kitetette az ő kisbabáikat azért, *hogy* ne maradjanak életben. *Ebben* az időben született Mózes, és szép volt. Őt három hónapig táplálták az ő apja házában. Mikor pedig ő ki lett téve, felvette őt a fáraó lánya, és táplálta őt ön-maga számára, fiává. És nevelték Mózeszt minden egyiptomi bölcsességre; de tehetséges *is* volt szavakban és tettekben.

Mikor pedig betelt neki a negyvenéves kora, feljött az ő szívében, *hogy meglátogatva* ránézzen az ő testvéreire, az Izrael fiaira. És amikor látta, *hogy* valakivel igazságtalanul bánnak, megvédte és igazságot tett a leigázott számára, *ahogy* lecsapta az egyiptomit. *Mindeközben* pedig *azt* feltételezte, *hogy értelmükkel* össze fogják rakni az ő testvérei, hogy az Isten az ő keze által ad nekik szabadulást. De ők nem rakták össze. A következő napon megjelent azoknak, *akik* viaskodtak, és békességre intette őket, *ahogy így* szólt: »Férfiak, testvérek vagytok ti! Miért bántok igazságtalanul egymással?« De aki igazságtalanul bánt a legközelebbi *embertársával*, eltaszította őt, *ahogy így* szólt: »Ki tett meg téged főemberré és bíróvá rajtuk? Nem akarsz velem is végezni, oly módon, *ahogy* végeztél tegnap az egyiptomival?« Futva menekült pedig Mózes erre a szóra, és jövevény lett Midián földjén, ahol két fiat nemzett.

És negyven év elteltével láthatóvá tette magát neki a Sinai hegy pusztájában egy angyala *az* Úrnak egy csipkebokor tüzének lángjában. Mózes pedig, *mikor ezt* látta, csodálkozott a látványon. *Miután* pedig odament, hogy megtekintse, lett egy Kijelentése *az* Úrnak őhöz: »Én *vagyok* az Istene a te ősapáidnak: az Istene Ábrahámnak és az Istene Izsáknak és az Istene Jákobnak.« *Miután* pedig reszketésbe került Mózes, nem merte megtekinteni. Szólt pedig neki az Úr: »Oldozd le a te lábaid saruját, mert a hely, amelyen állsz, szent föld. Látva láttam az én népem rossz sorát Egyiptomban, és az ő sóhajtozásukat meghallottam; és lejöttem, hogy kiemeljem őket. És most gyere, elküldelek téged Egyiptomba!«

Ezt a Mózeszt, akit megtagadtak, *ahogy így* szóltak: »Ki tett meg téged főemberré és bíróvá?«, ezt az Isten főemberként és megváltóként küldte ki *annak* az angyalnak *a* kezében, aki láthatóvá tette magát neki a csipkebokorban. Ez vezette ki őket, *miután* csodákat és jeleket tett Egyiptom földjén és a Vörös-tengeren, és a pusztában negyven évig. Ez *az* a Mózes, aki *így* szólt Izrael fiaihoz: »Egy *olyan* szóvivőt fog felállítani nektek az Úr, *a* ti Istenetek a ti testvéreitek közül, mint engem: Őrá fogtok hallgatni.« Ez *az*, aki *ott* volt a kihívottak *közösségében* a pusztában az angyallal, aki beszélt vele a Sinai hegyen és a mi ősapáinkkal, aki élő közléseket fogadott el, *hogy* nekünk adja; akinek nem akartak szófogadókká válni a mi ősapáink, hanem eltaszították és az ő szívükkel Egyiptom felé fordultak, *ahogy így* szóltak Áronhoz: »Készíts nekünk isteneket, akik előttünk fognak járni; mert az a Mózes, aki kivezetett minket Egyiptom földjéről, nem tudjuk, mi lett vele.« És borjút készítettetek azokban a napokban, és áldozatot vittek a bálványnak, és örvendeztek az ő kezük munkáiban. Elfordult pedig az Isten, és

átadta őket, hogy szolgáljanak az ég seregének, amint meg van írva a Szóvivők könyvtekercsében: »Vajon vágóállatokat és áldozatokat hoztatok *felajánlva* nekem negyven éven *át* a pusztában, Izrael háza? Fel is vettétek a Molokh sátorát és a ti isteneteknek, Remfánnak a csillagát, a képeket, melyeket *azért* készítet-tetek, *hogy* leborulva hódoljatok nekik! Át is foglak telepíteni titeket Babilonon túlra!«

A tanúbizonyság sátora a mi ősapáink között volt a pusztában, pontosan ahogy meghagyta az, *aki* beszélt Mózeshez, *hogy* készítsék el azt aszerint a kép *szerint*, amelyet látott; melyet, *miután* átvettek, be is hozták a mi ősapáink Józsúéval azon nemzetek birtokbavételekor, akiket kitesztott az Isten a mi ősapáink színe előtt a Dávid napjaiig. Ő talált kegyelmet az Isten előtt és kérte, *hogy* találhasson hajlékot a Jákob Istenének; Salamon pedig épített neki házat. De a Legmagasabb nem kézzel készített templomokban lakik, ahogyan az *isteni* szóvivő *leszögezve* mondja: »Az ég számomra trón, és a föld zsámoly az én lábaimnak. Miféle házat fogtok nekem építeni? – mondja az Úr – vagy mi *a* helye az én lenyugvásomnak? Nem az én kezem készítette mindezeket?«

Ti kemény nyakúak és körülmetéletlen szívvel és fülekkel *rendelkezők*, folyton *ellenállva* nekiestek a Szent Szellemnek: amint a ti ősapáitok, *hasonlóan* ti is! Az *isteni* szóvivők *közül* kit nem üldöztek a ti ősapáitok? És megölték azokat, *akik* előre terjesztették *a hírt* az eljövetele felől az Igazságosnak, akinek most ti árulóivá és gyilkosaivá lettetek; akik átvettétek a Törvényt angyalok rendelkezésére, és nem őriztétek meg!”

Mikor *pedig* ezeket meghallották, az ő szívükbe hasított, és csikorgatták a fogaikat órá. *Mivel* pedig teljes volt Szent Szellemmel, *miután* mélyen belenézett az égbe, látta *az* Isten dicsőségét, és Jézust, *ahogy ott* áll az Isten jobbjánál; és *így* szólt: „Figyeljete, látom az eget megnyílni és az Ember Fiát, *ahogy* a jobbjánál áll az Istennek.” De *azok* nagy hangon felkiáltva bedugták az ő füleiket, és rárohantak egy akaraton órá. És *miután* kihajították a városon kívülre, megkövezték. És a tanúk letették az ő felsőruháikat a lábához egy Saul nevű fiatalembernek, és megkövezték Istvánt, *miközben* segítségül hívta *Jézust* és *ezt* mondta: „Úr Jézus, fogadd el az én szellememet!” *Miután* pedig letérdelt, nagy hangon kiáltott: „Uram, nem állíthatod nekik ezt a bűnt.” És *miután* ezt szólta, elhunyt. Saul pedig *velük* együtt jónak vélte az ő kivégzését.

Lett pedig azon a napon nagy üldözés a Jeruzsálemben *lévő* kihívottak *közössége* ellen, és mindannyian szétszóródtak szerte Júdea és Samária vidékeire, kivéve a kiküldötteket. Eltemették pedig Istvánt vallásos férfiak, és nagy síratást rendeztek felette.

Saul pedig megalázóan erőszakoskodott a kihívottakkal, *ahogy* házról-házra járt, és a férfiakat és nőket elvonszolva átadta őrizetre.

A szétszóródottak tehát széjjelmenve jóhírként hirdették a Kinyilatkoztatást. Fülöp pedig, miután *lement* Samária egy városába, közhírré tette nekik a Messiást, a tömegek meg figyeltek a Fülöp által mondottakra egy akarattal, *miközben* hallották és látták a jeleket, melyeket tett: mert sokakból, akik tisztátalan szellemeikkel rendelkeztek, nagy hangon kiáltozva kimentek, sok szélütött pedig és sánta gyógykezelve lett. Lett is nagy öröm abban a városban!

Egy bizonyos Simon nevű férfi pedig addigra már a városban használt *ezoterikus* mágiát, és elkápráztatta Samária nemzetét, *ahogy* önmagát valami nagynak mondogatta; akire figyeltek mindnyájan kicsinytől nagyig, *ahogy ezt* mondogatták: „Ez az Isten nagy *csodás* ereje!” *Azért* figyeltek pedig órá, mert már elég *hosszú* ideje elkápráztatta őket a mágiával.

Amikor viszont hittek az Isten Királysága és a Messiás Jézus felőli *dolgokról való* Jóhírt hirdető Fülöpnek, bemerítkeztek a férfiak is meg a nők is. Maga pedig Simon is hitt, és *miután* bemerítkezett, odaszánt volt Fülöpnek; és *ahogy* nézte a jelek és nagy *csodás* erők megtörténtét, el volt kápráztatva.

Mikor pedig meghallották a Jeruzsálemben *lévő* kiküldöttek, hogy elfogadta Samária az Isten Kinyilatkoztatását, kiküldték hozzájuk Pétert és Jánost; akik mikor lementek, imádkoztak értük, hogy kapjanak Szent Szellemet, mert még nem volt egyikükre *sem* ráesve, hanem csak bemerítkezettek voltak az Úr Jézus nevére. Akkor órájuk tették a kezüket, és kaptak Szent Szellemet.

Mikor pedig nézte Simon, hogy a kiküldöttek kezének rátétele által adatik a Szent Szellem, odavitt nekik egy vagyont, *miközben erélyesen ezt* mondta: „Adjátok nekem is ezt a hatalmat, hogy akire csak ráteszem a kezeimet, kapjon Szent Szellemet!” Péter pedig odaszólt neki: „A te pénzed teveled együtt *bár* jutna pusztulásra, mert az Isten ajándékáról *azt* feltételezted, *hogy* vagyon által megszerezhető! Nincs neked *sem* részed, sem örökséged ebben a Kinyilatkoztatásban, mert a te szíved nem egyenes az Isten előtt! Bűnbánatot tartva tehát *gyere ki* a te rosszszáságodból, és könyörögj az Istenhez, hátha el lesz engedve neked a te szíved szándéka! Mert a keserűség epéjében és az igazságtalanság kötelékében látlak téged, *ahogy ezekben* vagy.” Válaszul pedig Simon *így* szólt: „Könyörögjete ti helyettem az Úrhoz, hogy semmi *se* jöjjön el rám *azokból*, amiket kimondtatok!” Ők tehát, *miután* tényleg keresztbe-kasul tanúskodtak és elbeszélték az Úr Kinyilatkoztatását, visszatértek Jeruzsálembe, és a samáriabeliek sok falujában hirdették a Jóhírt.

Az Úr angyala pedig beszélt Fülöphöz, *ahogy erélyesen ezt* mondta: „Kelj fel és utazz délre, *azon* az úton, amely lemegy Jeruzsálemből Gázába: ez egy pusztá-

ság.” És *miután* felkelt, elment. És – figyelj! – egy etióp férfi, Kandakének, az etiópok királynőjének uralkodó eunukja, aki felette volt az ő egész államkincstárának¹², aki Jeruzsálemben járt leborulva hódolni *Istennek*; és visszatérőben volt és az ő szekeren ülve; és az *isteni* szóvivőt, Ézsaiást olvasta. Szólt pedig a szellem¹³ Fülöpnek: „Menj oda és csatlakozz ehhez a szekérhez!”

Amint odafutott Fülöp, hallotta őt, *ahogy az isteni* szóvivőt, Ézsaiást olvasta. És odaszólt: „Vajon érted-e *azokat*, amiket olvasol?” Ő pedig *így* szólt: „Mert hogyan lehetnék rá képes, hacsak valaki nem kalauzol engem?” És megkérte Fülöpöt, hogy *miután* felszállt, üljön le vele *beszélgetni*.

Az Írásnak azon szakasza pedig, amelyet olvasott, ez volt: „Mint juh, *úgy* vitétt a mézárszékre; és mint bárány az őt nyíró előtt néma, úgy ő nem nyitja meg az ő száját. Az ő megaláztatásában az ő ítélete elvétetett; és az ő nemzedékét ki fogja felsorolni? Merthogy elvétetik az ő élete a földről.”¹⁴ Erre reagálva pedig az eunuk *így* szólt Fülöpnek: „Kérlek téged, kiről mondja ezt a szóvivő? Önmagáról, vagy valaki másról?” *Miután* pedig megnyitotta Fülöp az ő száját és kiindult ebből az Írásból, jóhírként hirdette neki Jézust.

Amint pedig mentek az úton, elértek valamilyen vízhez; és közli az eunuk: „Figyelj, *itt van a víz!* Mi akadályoz engem *abban*, *hogy* bemerítkezzem?” *Így* szólt pedig Fülöp: „Ha hiszel teljes szívből, szabad.” Válaszul pedig *így* szólt: „Hiszem, *hogy* az Isten Fia Jézus, a Messiás!” És megparancsolta, *hogy* álljon meg a szekér. És lementek mindketten a vízbe, Fülöp meg az eunuk is, és bemerítette őt. Amikor pedig feljöttek a vízből, az Úr Szelleme elragadta Fülöpöt, és nem látta őt többé az eunuk, mert *továbbment* az ő útján örvendezve. Fülöp pedig Azótoszban találta magát, és keresztüljárva hirdette a Jóhírt a városoknak mind, az ő Cézaréába érkezéséig.

Saul pedig még *mindig* fenyegetéstől és gyilkosságtól lihegve az Úr gyakornokai ellen, *miután* odament a főpaphoz, leveleket kért tőle Damaszkuszba a gyülekezetekhez, hogy ha találna bárkit, *aki* az Úthoz tartozik, férfiakat meg nőket is, megkötözve vihesse őket Jeruzsálembe.

Az utazás során viszont *az történt*, *hogy* ő közeledett Damaszkuszhoz, és hirtelen fény ragyogta körül őt a mennyből, és *amint* a földre esett, hallott egy hangot, *amely ezt* mondta neki: „Saul, Saul, miért üldözöl engem?” Ő pedig *így*

12 *Államkincstár*: a görög szó itt ugyanaz a γάζα (e.: „gáza”), melyet az angyal használt az imént: „Gáza: ez egy pusztaság”; és egy szójáték fedezhető fel: a „gáza” jelentései ‘államkincstár, kincs, gazdagság’. A görög nyelvtani szerkezet megengedi, hogy a pusztaság lehet mind az út, mind Gáza, arra utalva, hogy a kincs, a gazdagság, a kincstári pozíció, vagy az oda a béke városából lefelé vezető út egy pusztaság: Fülöp valószínűleg ilyen állapotban találja az eunukot.

13 *Szellem*: lehet az Úr iménti angyala vagy a Szent Szellem is.

14 *Mint juh ... földről*: az idézet az Írás görög nyelvű Hetvenes fordításából, a Szeptuagintából (LXX) származik. Nem-zsidóként az eunuk a görög közvetítőnyelvet érthette.

szólt: „Ki vagy, Uram?” az Úr pedig szólt: „»Én Vagyok«¹⁵ Jézus, akit te üldözöl. Kemény *dolog* neked az ösztöke ellen rugdosnod.” És remegve és ijedt döbbenettel *így* szólt: „Uram, mit akarsz, *hogy* tegyek?” És az Úr *így* szólt őhöz: „Állj fel és menj be a városba, és meg fogják mondani neked, mit kell tenned!”

A vele utazó férfiak pedig némán álltak, *ahogy* hallották ugyan a hangot, de senkit *sem* észleltek. Felkelt pedig Saul a földről, de amikor felnyitotta az ő szemét, senkit *sem* látott. Kézenfogva vezetve pedig bevitték őt Damaszkuszba. És három napig volt *így*, *hogy* nem látott; és nem evett, sem nem ivott.

Volt pedig egy bizonyos Hananjáh nevű gyakornok Damaszkuszban, és szólt neki az Úr egy látomásban: „Hananjáh!” Ő pedig *így* szólt: „Figyelj! Én *itt* vagyok, Uram!” Az Úr pedig *így* szólt őhöz: „*Miután* felálltál, menj arra az útra, melyet Egyenesnek hívnak, és keress fel Júdás házában egy Saul nevű tárzuszit, mert – figyelj –, imádkozik; és látott látomásban egy Hananjáh nevű férfit, ahogy bement és órá tette kezét, úgyhogy *visszanyerje* látását!” Válaszolt pedig Hananjáh: „Uram, sokaktól hallottam erről a férfiről, mennyi rosszat tett a te szentjeiddel Jeruzsálemben, és itt felhatalmazása van a főpapoktól, *hogy* megköttözze mindzokat, akik segítségül hívják a te nevedet.” *Így* szólt pedig az Úr őhöz: „Menj el, mert kiválasztott edény számomra ő, hogy hordozza az én nevemet a *nem-zsidó* nemzetek és királyok meg Izrael fiai előtt. Mert én meg fogom mutatni neki, mennyit kell neki az én nevem érdekében szenvednie.”

Elment pedig Hananjáh és bement a házba; és *miután* rátette órá a kezeit, *így* szólt: „Saul, testvérem, az Úr küldött engem, Jézus, aki megjelent neked az úton, amelyen jöttél: hogy *visszanyerd* látásodat és betelj Szent Szellemmel!” És azonnal leestek az ő szemeiről mint valami pikkelyek, és *visszanyerte* látását azon nyomban, és *miután* felállt, bemerítkezett, és *miután* ételmezt vett *magához*, megerősödött. Volt pedig Saul a damaszkuszi tanítványokkal valamennyi napig.

És azonnal, a gyülekezetekben közhírré tette a Messiást, hogy ő az Isten Fia. El lettek kápráztatva pedig mindazok, akik hallották, és *erélyesen* ezt mondták: „Nem ez az, aki üldözte Jeruzsálemben az ezt a nevet segítségül hívókat, és ide azért jött, hogy *miután* megköttözte őket, elvigye őket a főpapokhoz?” Saul pedig még inkább megerősödött, és megzavarta a damaszkuszban lakó zsidókat, ahogy *logikusan* levezette, hogy ez a Messiás.

15 »Én Vagyok«: a görög *Ἐγώ εἰμι* (e.: „egó eimi”) azt jelenti: ‘Én vagyok’, és Isten héber nevére is utalhat, amikor Mózesnek a csipkeborkorból kijelentette a nevét: „Vagyok, aki vagyok.” Jánosnak a Messiás jeleiről írt könyvében gyakori kifejezése ez Jézus istenségének. Ebben a fordításban belső idézőjelekkel emeljük ki Jézus beszédében: »Én Vagyok«. Többször is kijelenti, hogy ő micsoda: »Én Vagyok« ...: a veled beszélő; az élet kenyere; a világrendszer világossága; a magamról tanúskodó; az ajtó; a jó juhász; a feltámadás és a magasabbrendű értelmes élet; az út, a valóigazság és az élet; az igazi szőlőtő.” Jelen esetben: „... Jézus, akit te üldözöl.”

Több nap elteltével pedig tanácsot tartottak a zsidók, hogy végezzenek vele. De tudtára esett Saulnak az ő összeesküvésük. És őrizték a kapukat mind nappal, mind éjjel, hogy végezzenek vele. *Miután* pedig fogták őt a gyakornokok, éjjel leengedték a falon át, leeresztve egy kosárban.

Mikor pedig Saul megérkezett Jeruzsálembe, megpróbált csatlakozni a gyakornokokhoz, és mind félték tőle, *mert* nem hitték, hogy ő gyakornok. Barnabás pedig megfogva őt elvitte a kiküldöttekhez, és elbeszélte nekik, miként látta az úton az Urat, és hogy beszélt őhozzá, és miként beszélt egyenesen bátor kiállással Damaszkuszban Jézus nevében. És velük volt jártukban-keltükben Jeruzsálemben; és bátor kiállással egyenesen beszélt az Úr Jézus nevében, és szólt és vitázott a görögül beszélőkkel, de ők belefogtak *abba*, *hogy* őt kivégezzék. De *mihelyst* megtudták a testvérek, levitték őt Cézáreába, és elküldték őt Tárzuszba.

A kihívottak közösségeinek tehát egész Júdea- és Galilea- és Szamária-szerte valóban békessége volt. *Mialatt* épültek és jártak az Úr félelmével és a Szent Szellem bátorító intésével, megsokasodtak.

Történt pedig, *hogy miközben* Péter mindenén átment, lement azokhoz a szentekhez is, akik Liddában laktak. Talált pedig ott egy bizonyos Énéasz nevű embert nyolc éve ágyon fekvő, aki szélütéstől le volt bénulva. És így szólt neki Péter: „Énéasz, meggyógyít téged Jézus, a Messiás! Állj fel és teríts meg magadnak!” És azonnal felállt. És látták őt mind a Liddában és Sárónban lakók, akik visszafordultak az Úrhoz.

Joppében pedig volt egy bizonyos női gyakornok névszerint Tábitha, amelyet megmagyarázva Gazellának¹⁶ mondanak. Ő teljes volt jó munkálkodásokkal és könyöradakozásokkal, melyeket végzett. Történt pedig azokban a napokban, *hogy miután* legyengült, meghalt. *Miután* pedig megmosták őt, elhelyezték egy felső szobában. *Mivel* pedig közel van Lidda Joppéhoz¹⁷, a gyakornokok, *miután* meghallották, hogy Péter ott van, kiküldtek két férfit őhozzá, *akik* bátorítva kértek, *hogy* ne késlekedjen átmenni hozzájuk.

Mihelyst pedig felállt Péter, együtt ment velük, akik *miután* megérkeztek, felvezették a felső szobába. És eléálltak az özvegyek mind, sírva és mutogatva az alsó- és felsőruhákat, melyeket Gazella készített, *mikor* velük volt. *Miután* pedig kihajított mindenkit Péter, letérdelve imádkozott. És a testhez fordulva *így* szólt: „Tábitha, támadj fel!” Ő pedig felnyitotta az ő szemeit, és meglátva Pétert, felült.

16 *Tábitha, Gazella*: a héber צַבִּי (e.: „cábi”) jelentései: ‘szépség, dicsőség, megtiszteltetés, dísz, gazella’. A közel-keleti kultúrában a gazellák voltak a kecsesség és szépség megtestesítői, a nőket gazellákhoz hasonlítani rendkívüli bókknak számított.

17 *Közel van Lidda Joppéhoz*: Lidda jelentése: ‘viszály’, Joppé jelentése: ‘szép’. Szellemi jelentése: „Közel van a viszály a széphez.” A két város 17 km-re volt egymástól.

Kezet nyújtva pedig neki felállította¹⁸ őt, és *miután* szólította a szenteket és az özvegyeket, előállította őt élve.

Ismertté lett pedig *ez* egész Joppé-szerte, és sokan hittek az Úrban. Történt pedig, hogy sok napig tartózkodott Joppében egy bizonyos Simon bőrfeldolgozó-nál.

Volt pedig egy bizonyos Kornéliusz nevű férfi Cézareában, százados az itáliainak hívott csapatból, vallásos és istenfélő az egész házával, *ahogy* sok könyöradakozást végzett a népnek és könyörgött az Istenhez folyamatosan. Látta egy látomásban nyilvánvalóan, a nap kilencedik órája körül, az Isten egy angyalát jönni őhozzá és szólni neki: „Kornéliusz!” Ő pedig meredten nézett rá, és félelemben kerülve *így* szólt: „Mi az, Uram?” Ő pedig *így* szólt hozzá: „A te imádságaid és könyöradakozásaid felmentek emlékeztetőül az Isten elé; és most küldj Joppéba férfiakat, és hívd meg Simont, akit Péternek hívnak! Ő egy bizonyos Simon bőrfeldolgozó-nál van szálláson, akinek *a* háza *a* tengernél van. Ő fog beszélni veled, mit kell tenned.

Amint pedig eltávozott az angyal, aki beszélt Kornéliusszal, *miután* szólított kettőt az ő szolgálai közül és egy vallásos katonát a neki rendelkezésre állók közül és elmondott nekik mindent, kiküldte őket Joppéba.

Másnap pedig, míg ezek utaztak és közeledtek a városhoz, felment Péter a háztetőre imádkozni *a* hatodik óra körül. Lett pedig nagyon éhes, és enni akart; míg azonban azok elkészítették, káprázat szállt órá. És szemléli a nyitott eget és egy bizonyos óra ereszkedő edényt, mint nagy vásznat négy sarkánál összekötve és leengedve a földre, melyben voltak mind a föld négy lábú és a vadállatok és a csúszómászók és az ég madarai. És lett egy hang őhozzá: „*Mihelyst* felálltál, Péter, vágd le és edd meg!” Péter pedig *így* szólt: „Semmi esetre sem, Uram! Mert sohasem ettem semmi közönségest vagy tisztátalant!” És *a* hang ismét, másodszor is *lett* őhozzá: „Amiket az Isten megtisztított, te ne tedd közönségessé!” Ez pedig háromszor lett, és ismét felvétetett az edény az égbe.

Amint pedig önmagában tanácstalankodott Péter, mi lehetett a látomás, amelyet látott – és figyelj –, a férfiak, akik Kornéliusztól lettek kiküldve, *miután* kérdezősködtek Simon háza *felől*, megálltak a kapuban, és bekiáltva faggatóztak: „Vajon Simon, akit Péternek hívnak, itt van-e szálláson?” *Amíg* pedig Péter töprengett a látomáson, szólt hozzá a Szellem: „Figyelj, három férfi keres téged! Bizony, *mihelyst* felálltál, menj le és menj el velük, semmit *se* kételkedve, mert én küldtem őket.”

18 *Támadj fel, felállította*: ugyanaz a szó (gör.: *ἀνίστημι*, e.: „anisztémi”). Hasonló az *előállította* szóhoz (*παρίστημι*, e.: „parisztémi”).

Péter pedig, *amint* lement a férfiakhoz, akik Kornéliusztól voltak kiküldve őhöz, *így* szólt: „Figyeljete, én vagyok, akit kerestek. Mi az oka, ami miatt itt vagytok?” Ők pedig *így* szóltak: „Kornéliusz százados, *aki egy* igazságos és az Istent féltő férfi, *akinek jó* tanúsága van a zsidók egész nemzetétől, isteni üzenetet kapott egy szent angyaltól, *hogy* meghívjon téged az ő házába, és halljon *Irányadó* kijelentéseket tőled.” *Miután* tehát behívta őket, szállást adott *nekik*. Másnap pedig Péter elment velük és némelyek a Joppéból *való* testvérek *közül* vele mentek. És másnap bementek Cézáreába. Kornéliusz pedig várakozásban volt irántuk, ahogy összehívta az ő rokonait és kebelbarátait.

Történt pedig, *amint* bement Péter, *hogy miután* kiment elé Kornéliusz, lábaihoz esve hódolt *neki*. Péter pedig *miután* felkeltette őt, *leszögezve* mondta neki: „Állj fel, én magam is ember vagyok!” És beszélgetve vele bement. És talál sokakat összejőve! És *ezt* mondta nekik:

„Ti tudjátok, mennyire tilos zsidó férfinak csatlakoznia vagy odamennie más nemzetiségűekhez. És nekem az Isten megmutatta, senkit *se* mondjak közönséges vagy tisztátalan embernek. Emiatt is ellentmondás nélkül jöttem, *miután* meghívtatok. Kérem tehát, milyen kinyilatkoztatással hívtatok meg engem?”

És Kornéliusz *ezt* mondta: „Négy napja eddig az óráig böjtölésben voltam, és a kilencedik órában imádkoztam az én házamban. És – figyelj – egy férfi állt előttem ragyogó ruházatban és *ezt* mondta: »Kornéliusz, meg lett hallgatva a te imádkozásod, és a te könyöradkozásaidról megemlékeztek az Isten előtt. Küldj tehát Joppéba *követeket*, és hívd meg Simont, akit Péternek hívnak! Ő szálláson van Simon, a bőrfeldolgozó házában *a* tenger mellett; aki, *miután* megérkezett, beszélni fog veled.« Azért rögtön küldtem hozzád, és te helyesen tetted, *hogy* eljöttél. Most azért mindannyian itt vagyunk az Isten előtt, *hogy* halljuk mindazokat, amiket elrendeltek neked az Istentől.”

Megnyitva pedig Péter az ő száját, *így* szólt: „Igazán felfogtam, hogy nem személyválogató az Isten, hanem minden nemzetben, aki félti őt és igazságosságot munkálkodik, elfogadható számára. A Kinyilatkoztatást, melyet kiküldött az Izrael fiainak, jóhírként hirdetve békességet a Messiás Jézus által, aki a mindenség Ura, ti ismeritek: azt a Kijelentést, mely történt az egész Júdeában, Galileától kezdve a bemerítés után, melyet meghirdetett János: Jézust, a názáretit, miként kente fel őt az Isten Szent Szelleme és *csodás* erővel; aki szertejárt, miközben jót munkált és meggyógyította mindazokat, akik erővel le voltak uralva a Szétdobáló által, mert az Isten volt ővele. És mi vagyunk *a* tanúi mindazoknak, amiket tett a zsidók vidékén és Jeruzsálemben; akit kivégeztek fára függesztve. Őt az Isten *életre* keltette a harmadik napon, és megadta, *hogy* ő látható legyen – *de* nem az egész népnek, hanem az Istentől előre kijelölt tanúknak, akik együtt ettek és együtt ittak ővele, miután ő feltámadott a halottak közül. És megprancsolta ne-

künk, *hogy* tegyük közhírré a népnek és tegyük teljes tanúságát *annak*, hogy ő az Istentől meghatározott ítélőbírája élőknek és holtaknak. Róla mind az *isteni* szóvivők tanúskodnak, *hogy* bűnei elengedését kapja az ő neve által mindenki, aki hisz őbenne.”

Míg beszélte Péter ezeket a Kijelentéseket, *rájuk* szállt a Szent Szellem mindazokra, akik hallgatták a Kinyilatkoztatást. És el voltak kápráztatva a körülmetélkedésből *való* hívők, akik csak együtt jöttek Péterrel, hogy a *nem-zsidó* népekre is ki lett töltve a Szent Szellem ajándéka. Mert hallották őket nyelveken szólni és magasztalni az Istent. Erre reagált Péter:

„Vajon a vizet képes-e eltiltani valaki, hogy ne merítkezessenek be ezek, akik megkapták a Szent Szellemet, épp ahogyan mi is?” És elrendelte nekik, *hogy* merítkezzenek be az Úr nevében. Akkor kérték őt, hogy maradjon néhány napot.

Meghallották pedig a kiküldöttek és a testvérek, akik Júdeában voltak, hogy a *nem-zsidó* nemzetek is elfogadták az Isten Kinyilatkoztatását; és amikor felment Péter Jeruzsálembé, vitatkoztak vele a körülmetélkedésből *valók*, *ahogy erélyesen azt* mondták, hogy: „Körülmetéletlen férfiakhoz mentél be, és együtt ettél velük!” Belekezdve pedig Péter, eléjük tárta nekik sorrendben, *ahogy ezt* mondta:

„Én Joppé városában voltam, *mikor* imádkoztam, és látomást láttam egy káprázatban, *ahogy* leszállt egy valamilyen edény, mint egy nagy vászon, négy sarkánál leengedve az égből, és lejött hozzám; amelyre meredten nézve megtekintettem és láttam a föld négy lábúit és a vadállatait és a csúszómászóit és az ég madarait. De hangot is hallottam, *amely ezt* mondta nekem: »*Mihelyst* felálltál, Péter, vágd le és edd meg!« De *így* szóltam: »Semmi esetre sem, Uram! Mert sohasem ment be semmi közönséges vagy tisztátalan az én számba!« De *a* hang másodszer is válaszolt nekem az égből: »Amiket az Isten megtisztított, te ne tedd közönségessé!« Ez pedig háromszor lett, és ismét felhúztak mindent az égbe. És – figyeljetek! – rögtön három férfi állt meg a háznál, ahol voltam, *kiket* Cézareából küldtek ki hozzám. És szólt hozzám a Szellem, *hogy* menjek velük, semmit *se* kételkedve. Jött velem pedig ez a hat testvér is, és bementünk a férfi házába. Hírül is adta nekünk, miként látta az angyalt az ő házában, *amint* állt és *így* szólt hozzám: »Küldj ki Joppéba férfiakat, és hívd meg Simont, akit Péternek hívnak! Ő beszélni fog Kijelentéseket hozzád, amelyek által megmenekülsz te és a te egész házadnépe.« Amikor pedig én beszélni kezdtem, leszállt a Szent Szellem órájuk, úgy, mint miránk is kezdetben. Megemlékeztem pedig az Úr Kijelentéséről, *amint ezt* mondta: »János ugyan vízzel merített, ti viszont Szent Szellembe lesztok bemerítve.« Ha tehát ugyanazt az ajándékot adta nekik az Isten, mint nekünk is, *miután* hittünk a Messiás Úr Jézusban, ugyan ki vagyok én, *hogy* képes lennék eltiltani az Istent?”

Mikor pedig hallották ezeket, megnyugodtak, és dicsőítették az Istent, *ahogy* erélyesen mondták: „Tehát a *nem-zsidó* népeknek is megadta az Isten a bűnbánatot a *magasabbrendű értelmes* életre!”

Azok tehát, akik szétszóródtak a nyomorgatástól, mely István miatt lett, átmentek Föniciába és Ciprusba és Antiókiába, *miközben* senkinek sem beszéltek a Kinyilatkoztatást, hanem csak zsidóknak. Voltak azonban némelyek közülök, ciprusi és cirénei férfiak, akik *miután* bementek Antiókiába, beszéltek a görögül beszélőkkel, ahogy jóhírként hirdették az Úr Jézust. És velük volt az Úr keze, és nagy számmal fordultak vissza az Úrhoz, *miután* hittek.

Hallomás útján eljutott pedig a hír felőlük a jeruzsálemi kihívottakhoz, és kiküldték Barnabást, *hogy* menjen el Antiókiába; aki, *mikor* megérkezett és látta az Isten kegyelmét, örvendezett, és bátorítva intett mindenkit, *hogy* szívük feltett szándéka *szerint* maradjanak meg az Úrban. Mert jó ember volt és telve Szent Szellemmel és hittel. És nagy tömeg adta oda *magát egyetértő megadással* az Úrnak.

Elment pedig Táruszba Barnabás, *hogy* felkeresse Sault, és *mihelyst* megtalálta, elvitte őt Antiókiába. Történt pedig, *hogy* ők egy egész évig összejöttek a kihívottak *közösségében*, és nagy tömeget tanítottak; és a gyakornokokat először Antiókiában címkézték meg messiásiaknak¹⁹.

Azokban a napokban mentek pedig le *isteni* szóvivők Jeruzsálemből Antiókiába. *Miután* pedig egy közülük, felállt, névszerint Agabusz, jelezte a Szellem által, *hogy* egy nagy éhínség van készülóban az egész föld felett, amely meg is történt Klaudiusz császár alatt. A gyakornokok pedig aszerint, kinek *mennyire* ment jól, elhatározták, *hogy* mindegyikük segítséget küld a Júdeában lakó testvéreknek: amit meg is tettek, *ahogy* elküldték a vénekhez Barnabás és Saul keze által.

Az akkori alkalmas idő *által kínált lehetőség* szerint vetette rá kezét Heródes király némelyekre a kihívottak *közösségéből* valók közül, *hogy* rosszul bánjon velük; Jakabot, János testvérét pedig kivégeztette tőrrel. És *mikor* látta, hogy ez tetszik a zsidóknak, megtetézte *azzal*, *hogy* letartóztatja Pétert is – *ezek* pedig a kovásztalan kenyerek napjai voltak –, kit, *miután* el is fogatott, őrizetbe tett, *ahogy* átadta négy katona-négyesnek, *hogy* őrizzék őt, *mert* a páska után szándékozta a nép elé vezetni.

19 *Címkézték meg messiásiaknak*: a görög *χρηματίζω* (e.: „khrématizó”) jelentése itt ‘megcímkézni’, és a közhasználatban kapott megjelölést fejezi ki. A *Χριστιανός* (e.: „khrisztíanosz”, melyből átírással és változással kaptuk a „keresztény/keresztyén” szavainkat), csakúgy mint a *herodiános* (jel.: ‘Heródes-párti’), egy kívülről kapott politikai megjelölés, mely feltehetőleg egy görög-római gúnynév volt; a zsidók inkább a *názáreti eretnekek* kifejezést használták. Jézus követői magukat *gyakornokoknak*, *testvéreknek*, *szenteknek*, *hívóknak* vagy az *Úthoz tartozóknak* nevezték; a *messiási* megjelölés érzülete a mai „szektás” szóéhoz hasonlított.

Pétert tehát ugyan őrizetben tartották, csakhogy elszánt imádság volt felajánlva őérte a kihívottak által az Istennek. Amikor pedig Heródes készült őt kivezetni, azon az éjjel Péter aludt két katona között, megkötözve két láncsal, és az ajtók előtt őnök tartották *megfigyelés alatt* az őrizetet.

És – figyelj! – az Úr angyala odaállt és fény ragyogott be a cellába. Rácsapva pedig Péter oldalára felkeltette őt, *ahogy ezt erélyesen* mondta: „Állj fel gyorsan!” És leestek az ő láncai a kezeiről. Szólt is az angyal őhöz: „Övezd körül *magadat* és kösd fel a te sarudat!” Ő pedig úgy tett. És mondja neki: „Öltözd fel a te felsőruhádát és kövess engem!” És *ahogy* kiment, követte őt, és nem tudta, hogy valóság-e, ami történik az angyal által, hanem *úgy vélte*, látomást lát. *Miután* pedig átmentek *az első őrségen* és *a* másodikon, a vaskapuhoz értek mely magától kinyílt nekik; és *miután* kimentek, előrehaladtak egy utcányit. És azonnal eltávozott az angyal tőle.

És Péter, *miután* magához tért, *így* szólt: „Mort *már* valóban tudom, hogy elküldte *az* Úr az ő angyalát, és kiemelt engem Heródes kezéből és a zsidók népének minden várakozásából.”

És látva *ezt* elment a Mária házához, aki anyja a Márknak hívott Jánosnak, ahol sokan voltak összejöve és imádkozásban. *Miután* pedig zörgetett Péter a kapu ajtaján, odament egy szolgálóleány hallgatózni, névszerint Rhodé, és *mikor* felismerte Péter hangját, az örömtől nem nyitotta ki a kaput, hanem beszaladva jelentette, *hogy* Péter áll a kapu előtt. Ők pedig *így* szóltak neki: „Megőrültél?” Ő pedig erősítgette, hogy *tényleg* úgy van. Ők pedig ezt mondták: „Az ő angyala *az*.” Péter pedig kitartóan zörgetett. *Mikor* pedig kinyitották, meglátták őt és el lettek kápráztatva. *Miután* pedig intett nekik a kezével, *hogy* hallgassanak, elbeszélte nekik, az Úr hogyan vezette ki őt az őrizetből. *Így* szólt pedig: „Jelentsétek Jakabnak és a testvéreknek ezeket!” És *miután* kiment, elment egy másik helyre.

Mikor pedig nappal lett, nem csekély felkavarodás volt a katonák között, mi lett Péterrel. Heródes pedig *miután* kerestette őt és nem találta, amint kivizsgálta az őnököt, parancsolta, *hogy* vezessék el *őket*. És *miután* lement Júdeából Cézaráába, ott időzött.

Heródes pedig ellenséges indulattal volt a tirusziakhoz és szidóniakhoz; de egy akarattal eljöttek hozzá, és *miután* meggyőzték Blásztuszt, a király kamarását, békét kértek, mert az ő tartományukat a királyéból élelmezték. Egy kitűzött napon pedig Heródes királyi ruhába öltözve és az emelvényen levő *bírói* székbe ülve nyilvános szónoklatot mondott nekik. A nép pedig felkiáltott: „Isteni hang *ez* és nem emberi!” De azonnal csapást mért rá *az* Úr egy angyala azért, *mert* nem adta a dicsőséget az Istennek, és *miután* felették a férgek, kilehelte lelkét.

Az Isten Kinyilatkoztatása pedig növekedett és sokszorozódott.

Barnabás és Saul pedig visszatértek Jeruzsálemből, *miután* betöltötték a segítségnyújtást, és *közben* maguk mellé vették Jánost is, akit Márknak neveztek el.

Voltak pedig néhányan Antióchiában az *ott* lévő kihívottak *közössége* szerint *isten*i szóvivők és tanítók: Mind Barnabás és a nigernek hívott Simeón és a cirénei Lúcius, mind a negyedes fejedelem Heródeszel együtt nevelt Manaén és Saul. *Miközben* pedig szolgáltak az Úrnak és böjtöltek, *így* szólt a Szent Szellem: „Válasszátok csak külön nekem Barnabást meg Sault is arra *a* munkára, amire elhívtam őket!” Akkor, *miután* böjtöltek és imádkoztak és kezeiket rájuk tették, elbocsátották őket.

Ők tehát, *miután* tényleg útnak lettek indítva a Szent Szellemtől, lementek Szeleuciába, onnét meg elhajóztak Ciprusba. És *miután* eljutottak Szalamiszba, terjesztették az Isten Kinyilatkoztatását a zsidók gyülekezeteiben. Alkalmazták pedig Jánost is szolgaként.

Miután pedig átmentek a szigeten Páfoszig, rátaláltak egy bizonyos ezoterikus²⁰ hamis próféta zsidóra, akinek neve Jézus-fia volt, aki együtt volt Szergiusz Paulusz kormányzóval, *aki* egy értelmes férfi *volt*. Ő, *miután* *magához* hívatta Barnabást és Sault, szorgalmasan kereste *a módját*, *hogy* hallhassa az Isten kinyilatkoztatását; de szembeszállt velük Elimász, az ezoterikus (mert *így* van lefordítva az ő neve), *ahogy* kereste *a módját*, *hogy* elfordítsa a kormányzót a hit-től. De Saul, aki Pál is, *miután* megtelt Szent Szellemmel és meredten ránézett, *így* szólt: „Te mindenféle rászedő manipulációval és minden gazsággal teli fia *a* Szétdobálónak, minden igazságosság ellensége, nem szűnsz meg elfordítani az Úr egyenes útjait? És most figyelj: az Úr keze rajtad *van*, és vak leszel, *aki* nem látja a napot egy *alkalmas* ideig!” Azon nyomban pedig homály és sötétség esett órá. És körbejárkálva vezetőket keresett. Akkor, *mikor* látta a kormányzó, mi történt, hitt, *mert* meghökkent az Úr tanításán.

Miután pedig elhajózott Páfoszból a körülötte *levőkkel* Pál, a pamfíliai Pergába mentek; János viszont eltávozva tőlük visszatért Jeruzsálembe. Ők viszont, *miután* átmentek Pergán, eljutottak a pizidiai Antióchiába. És *mikor* bementek a gyülekezetbe a szombat napján, leültek. A Törvény és az *Isten*i szóvivők felolvasása után pedig odaküldtek *valakit* a gyülekezetvezetők hozzájuk, *aki ezt* mondta: „Férfiak, testvérek, ha van bennetek intő Kinyilatkoztatás a nép felé, mondjátok!” *Miután* pedig felkelt Pál és jelzett a kezével, *így* szólt:

²⁰ *Ezoterikus*: A görög és a magyar nyelven is elterjedt μάγος (e.: „mágosz”, magy.: „mágus”) nevet a babilóniaiak (káldeusok), perzsák és mások adták a bölcseknek, tanítóknak, papoknak, orvosoknak, asztrológusoknak, látnokoknak, álomfejtőknek, jövendőmondóknak, jósoknak, varázslóknak. A modern ‘ezoterikus’ szó visszaadja mindezt a bővebb tartalommal.

„Izraelita férfiak, és akik féltetek az Istent, halljátok meg: Ennek a népnek, Izraelnek Istene kiválasztotta a mi ősapáinkat és a népet felemelte az Egyiptom földjén *való* idegenben tartózkodásuk során, és magasztos karral kivezette őket onnan, és mintegy negyven évnél ideig viselte el őket a pusztában. És miután ledöntött hét nemzetet Kánaán földjén, sorsolással elosztotta nekik az ő földjüket. És ezek után mintegy négyszázötven évvel bírakat adott az *isteni* szóvivő Sámuelig. És attól fogva királyt kértek, adott is nekik az Isten: Sault, Kis fiát, egy Benjamin törzséből *való* férfit, negyven évig. És *miután* elmozdította őt, támasztotta nekik Dávidot királyul, akiről is tanúskodva *így* szólt: »Megtaláltam Dávidot, a Jisáj fiát, az én szívem szerinti férfit, aki meg fogja tenni az én akaratomat mind.«

Ennek magvából az Isten ígéret szerint támasztotta Izraelnek megmentőül Jézust, *miután* előre meghirdette János az ő színre lépése előtt a bűnbánati bemelegítkezést az Izrael egész népének. Mikor pedig betöltötte János a pályafutását, *erélyesen ezt* mondta: »Kinek tartotok engem? Nem vagyok én *az*, hanem – figyeljete! – utánam jön, akinek nem vagyok elég *jó* a lába saruját kioldozni.«

Férfiak, testvérek, Ábrahám nemzetségének fiai, és akik köztetek féltetek az Istent! Nektek lett kiküldve ennek a megmenekülésnek a Kinyilatkoztatása! Mert a Jeruzsálemben lakók és az ő főembereik őt nem ismerve az *Isteni* szóvivők hangjait is, melyeket minden szombatnapon felolvasnak, betöltötték *azzal*, *hogy őt* elítélték; és *noha miután* semmilyen halálos okolást nem találtak, kérték Pilátust, *hogy végezze ki őt*. Amint pedig mindazokat elvégeztek, amik órára meg voltak írva, *miután* levették a fáról, betették egy síremlékbe. De az Isten *életre* keltette őt a halottak közül *azt*, aki láthatóvá tette magát sok napon át azoknak, *akik* vele együtt mentek fel Galileából Jeruzsálembe, akik *az ő* tanúi a nép előtt. És mi jóhírként hirdetjük nektek az ősapáknak tett ígéretről, hogy ezt az Isten betöltötte az ő gyermekeiknek, nekünk *azzal*, *hogy* feltámasztotta Jézust!

Amint a második pengetős énekben is meg van írva: »Én fiam vagy te, én ma nemzettelek téged.« Hogy pedig feltámasztotta őt a halottak közül, *hogy* többé ne kelljen visszatérnie a rothadásba, *azt* úgy mondta, hogy: »Neked fogom adni a Dávid hiteles szent *dolgait*.« Emiatt mondja másutt is: »Te nem fogod *arra* adni a te szentedet, *hogy* rothadást lásson.« Mert Dávid, miután saját nemzedékének közszolgálatot végzett az Isten tanácsával, valójában elhunyt, és hozzá lett adva az ő ősapái *sorához*, és látott rothadást. Akit viszont az Isten *életre* keltett, nem látott rothadást!

Legyen azért ismeretes számotokra, férfiak, testvérek, hogy ő általa nektek a bűnök elengedése van kihirdetve. És mindazokból, amikből ti képtelenek voltatok a Mózes Törvényében igazságossá válni, őbenne mindenki, aki hisz, igazságossá van téve. Lássátok meg tehát, nehogy rátok jöjjön az, *ami* meg lett mondva az *Isteni* szóvivőkben: »Figyeljete, ti megvetők és csodálkozzatok és tűnjetek el,

mert *oly* művet művelek a ti napjaitokban, *oly* művet, melyet semmiképp sem hinnétek el, ha valaki elbeszelné nektek!«”

Mikor pedig kimentek a zsidók gyülekezetéből, kérték a *nem-zsidó* nemzetbeliek, *hogy* a következő szombatnapon nekik legyenek elbeszélve ezek a Kijelentések. *Miután* pedig feloszlott a gyülekezet, sokan követték a zsidók és az istentisztelő betértek közül Pált és Barnabást, akik *közben* hozzájuk beszélve győzködtek őket, *hogy* maradjanak meg az Isten kegyelmével.

A következő szombatnapon pedig majdnem az egész város összegyűlt, *hogy* hallja az Isten Kinyilatkoztatását. *Mikor* pedig látták a zsidók a tömegeket, megteltek féltékenységgel, és ellentmondtak a Pál által mondottaknak, ellentmondva és gyalázkodva. De bátor kiállással egyenesen beszélve Pál és Barnabás *így* szóltak: „Szükséges volt, *hogy* először nektek beszéljük az Isten Kinyilatkoztatását, de mivel *ti* eltaszítjátok azt és nem ítéletek méltónak önmagtokat az örök *magasabbrendű értelmes* életre – figyeljete! –, a *nem-zsidó* nemzetekhez fordulunk! Mert ilyen parancsolatot adott nekünk az Úr: »Világosságul rendeltekek téged a *nem-zsidó* nemzeteknek, hogy te légy megmentésükre a föld végéig!«”

Amikor pedig meghallották *ezt* a *nem-zsidók* nemzetbeliek, örvendeztek és dicsőítették az Úr Kinyilatkoztatását; és hittek *azok*, akik csak *már* el voltak rendelkezve az örök *magasabbrendű értelmes* életre. Elterjedt pedig az Úr Kinyilatkoztatása az egész vidéken.

De a zsidók felbujtatták az istentisztelő és tiszteletre méltó asszonyokat és a város első *embereit*, és üldözést szítottak Pál és Barnabás ellen, és kihajították őket az ő határaikból. Ők pedig, *miután* lerázták a port az ő lábaikról ellenük, elmentek Ikoniumba. A gyakornokok pedig beteltek örömmel és Szent Szellemmel.

Történt pedig Ikoniumban, *hogy* ők együtt mentek be a zsidók gyülekezetébe, és beszéltek, úgyhogy hittek a zsidók meg a görögül beszélők is, nagy számban. A makacsul engedetlenkedő zsidók viszont felszították és megrontották a *nem-zsidó* nemzetbeilek lelkeit a testvérek ellen.

Tehát elég *sok* időt tartózkodtak *ott*, *miközben* bátor kiállással egyenesen beszéltek az Úrról, aki tanúskodott az ő kegyelmének Kinyilatkoztatása *mellett*, *miközben* jelek és csodák megtörténtét is adta az ő kezeik által.

A város sokasága pedig meghasonlott és egyesek a zsidókkal voltak, mások pedig a kiküldöttekkel. Amint pedig felindulás történt a *nem-zsidó* nemzetbelieknél meg a zsidóknál is, az ő főembereikkel együtt, *hogy* bántalmazták és megkövezzék őket, megtudva ezt, elmenekültek Likaónia városaiba, Lisztrába és Derbébe és a környékre. És ott hirdették a Jóhírt.

És egy bizonyos, lábaival tehetetlen férfi ült Lisztrában, *aki* anyja méhétől fogva sánta volt, aki *még* soha *nem* járt. Ez hallotta Pált beszélni, aki, *miután* erősen ránézett és látta, hogy van hite a szabaduláshoz, *így* szólt nagy hangon: „Állj fel a te lábaidra egyenesen!” És felugrott és járkált.

A tömeg pedig, *mikor* látta, mit tett Pál, felemelték az ő hangjukat likaóniai nyelven, *ahogy erélyesen ezt* mondták: „Az istenek emberekhez hasonlóvá válva lejöttek hozzánk!” És hívták egyrészt Barnabást Zeusznak, másrészt Pált Hermésznek, mert ő volt a vezető a Kinyilatkoztatás *kimondásában*. Az ő városuk előtt levő Zeusznak a papja pedig, *miután* bikákat és virágfüzéreket hozott a kapukba, a tömegekkel együtt áldozni akart. Amikor pedig *ezt* meghallották a kiküldöttek, Barnabás és Pál, ruháikat megszagatva berohantak a tömegbe, *ahogy ezt* kiáltották és mondták: „Férfiak, miért teszitek ezeket? Mi is hozzátok hasonló érzületű emberek vagyunk, *akik azt* a Jóhírt hirdetjük nektek, *hogy* ezektől a hiábavalóságoktól forduljatok az élő Istenhez, aki teremtette a mennyet és a földet és a tengert és az azokban *lévőket* mind; aki az elmúlt nemzedékekben engedte a *nem-zsidó* nemzeteket a saját útjaikon haladni, bár tényleg nem is hagyta magát bizonyosság nélkül, *ahogy* jót tett a mennyből, adott nekünk esőt és gyümölcsöző időket, betöltötte élelemmel és vigassággal a mi szívünket.” És *azzal, hogy ezeket* mondták, *nagy* nehezen lenyugtatták a tömegeket, *hogy* ne áldozzanak nekik.

Jöttek viszont Antiókhából és Ikoniumból zsidók, és *miután* meggyózték a tömegeket és megkövezték Pált, kivonszolták a városon kívülre, meghaltak vélve őt. De *miután* körülvették őt a gyakornokok, *majd* feltámadt, bement a városba.

És másnap elment Barnabással Derbébe. És *miután* hirdették a Jóhírt annak a városnak és gyakornokokká tettek sokakat, visszatértek Lisztrába és Ikoniumba és Antiókhába, *miközben* megszilárdították a gyakornokok lelkét *azzal, hogy* bátorítva intettek a hitben *való* megmaradásra és *arra, hogy* sok nyomorúságon át kell nekünk bemennünk az Isten királyságába. *Miután* pedig kézfelemeléssel választottak nekik véneket kihívott *közösség*ként, *majd* böjtölésekkel imádkoztak, átadták őket az Úrnak, akiben bíztak.

És *miután* átmentek Pizidián, elmentek Pamfiliába. És *miután* beszéltek Pergában a Kinyilatkoztatást, lementek Attáliába, és onnét elhajóztak Antiókhába, ahonnan átadták őket az Isten kegyelmének arra a munkára, amelyet betöltöttek. *Miután* pedig megérkeztek és összegyűjtötték a kihívottak *közösségét*, beszámoltak *mindarról*, amit csak tett az Isten velük, és hogy megnyitotta a *nem-zsidó* nemzeteknek a hit ajtaját. Ott pedig nem kevés időt töltöttek a gyakornokokkal.

És némelyek, *akik* lementek Júdeából, *arra* tanították a testvéreket, hogy: „Ha nem metélkedtek körül a mózesi szokás *szerint*, lehetetlenség nektek

megmenekülni.” *Miután* pedig nem kis háborúsága és vitája lett Pálnak és Barnabásnak velük, *úgy* rendelkeztek, hogy menjen fel Pál és Barnabás és némely mások közülük a kiküldöttekhez és vénekhez Jeruzsálembe e kérdés ügyében. *Miután* pedig útjukra kísérte őket a kihívottak *közössége*, átmentek Fönicián és Szamárián, *miközben* teljesen elmesélték a nem-zsidó nemzetek visszatérését *Istenhez*, és nagy örömet okoztak a testvéreknek mind.

Miután pedig megérkeztek Jeruzsálembe, fogadta őket a kihívottak *közössége* és a kiküldöttek és a vének, *ők* meg jelentették *mindazokat*, amiket csak az Isten tett velük. Előálltak viszont némelyek a farizeusok felekezetéből, *akik már* hittek, *azzal*, *hogy erélyesen azt* mondták, hogy: „Szükséges körülmélni őket, meg megparancsolni *nekik*, *hogy* tartsák meg a mózesi Törvényt!”

Összejöttek pedig a kiküldöttek és a vének, *hogy* meglássák ezt a dolgot. Mikor pedig nagy vita lett *ebből*, felállva Péter *így* szólt nekik:

„Férfiak, testvérek, ti tudjátok, hogy *a* korai napoktól *fogva* az Isten kiválasztott közülünk, *hogy* az én szám által hallják a *nem-zsidó* nemzetbeliek a Jóhír Kinyilatkoztatását és higgyenek. És a szíveket ismerő Isten tanúskodott mellettük *azzal*, *hogy* adta nekik a Szent Szellemet, pontosan ahogy nekünk is, és semmi különbséget *nem* tett köztünk és köztük, *miután* a hittel megtisztította az ő szívüket. Most tehát mit próbáztatjátok az Istent *azzal*, *hogy olyan* igát tesztek a gyakornokok nyakába, amelyet sem a mi ősapáink, sem mi *nem* voltunk erősek hordozni? Hanem a Messiás Úr Jézus kegyelme által hisszük, *hogy* megmenekülünk, oly módon, *ahogy* ők is.”

Elhallgatott pedig az egász tömeg, és hallgatták, *ahogy* Barnabás és Pál elbeszélte, mennyi jelt és csodát tett az Isten a *nem-zsidó* nemzetek között általuk. *Miután* pedig ők elhallgattak, reagált Jakab, *ahogy erélyesen ezt* mondta:

„Férfiak, testvérek, hallgassatok meg engem! Simon elbeszélte, hogyan tekintett rá először az Isten, *hogy* a *nem-zsidó* nemzetekből népet kapjon az ő nevére *alapozva*. És ezzel egyetértenek az *isteni* szóvivők Kinyilatkoztatásai, ahogy meg van írva: »Ezek után vissza fogok térni, és fel fogom építeni a sátrát Dávidnak, mely ledőlt; és a romjait annak újra fogom építeni és fel fogom egyenesíteni; úgy-hogy esetleg megkereshetik az emberek maradékai az Urat, és a nemzetek mind, akikre az én nevetem tulajdonítják: órájuk mondja *leszögezve ezt* az Úr, aki mindezeket teszi.« Ismertek öröktől *fogva* az Isten számára az ő munkái mind. Emiatt én *úgy* ítélem meg, *hogy* ne piszkáljuk azokat, *akik* a *nem-zsidó* nemzetekből fordulnak az Istenhez, hanem írjuk meg nekik, hogy tartózkodjanak a bálványok beszennyezéseitől és a paráznaságtól és a megfojtott *állattól* és a vértől. Mert Mózesnek *a* régi nemzedékektől *fogva* megvannak városokként az őt közhírré tevői a gyülekezetekben, *amikor* minden szombatnapon felolvassák.”

Akkor tetszett a kiküldötteknek és a véneknek az egész kihívott *közösséggel* együtt, *hogy* közülük kiválasztott férfiakat küldjenek Antiókhia Pállal és Barnabással: a Barsabásnak elnevezett Júdást és Szilászt, *ezeket* a testvérek közötti vezető férfiakat, *miután* megírták az ő kezükkel ezeket:

„A kiküldöttek és a vének és a testvérek az Antiókhia- és Szíria- és Cilícia-szerte *élő* testvéreknek *a nem-zsidó* nemzetek közül: Örvendünk!

Mivelhogy meghallottuk, hogy néhányan közülünk, *miután* kimentek, felzaklattak titeket szavaikkal, *ahogy* felforgatták a ti lelketeket, *mikor azt* mondogatták, *hogy* körül *kell* metélnedni és meg *kell* tartani a Törvényt, akiknek *mi* nem adtunk utasítást: tetszett nekünk, *hogy miután* egy akaratra jutottunk, kiválasztott férfiakat küldjünk hozzátok a mi szeretetteinkkel, Barnabással és Pállal, vagyis olyan emberekkel együtt, akik átadták az ő lelküket a mi Urunk, a Messiás Jézus nevéért. Kiküldtük tehát Júdást és Szilászt, *akik* maguk is szóban hírül adják ugyanezeket.

Mert tetszett a Szent Szellemnek és nekünk *is*, *hogy* semmi több terhet *ne* tegyünk rátok ezeken a szükséges *dolgokon* felül, *hogy*: tartózkodjatok a bálványáldozatoktól és a vértől és a megfojtott *állattól* és a paráznaságtól: melyektől *mikor* megőrzik magatokat, jól teszitek. Legyetek jó erőben!”

Ők bizony tehát *miután* el lettek bocsátva, elmentek Antiókhia és *miután* összegyűjtötték a tömeget, odaadták a levelet. *Miután* pedig felolvasták, örültek a bátorító intésen. Júdás meg Szilás is, *mivel* maguk is isteni szóvivők voltak, sok szóval intették bátorítva a testvéreket, és megerősítették *őket*.

Miután pedig időt töltöttek *ott*, el lettek bocsátva békességgel a testvérektől a kiküldöttekhez, de Szilásznak tetszett, *hogy* ott maradjon. Pál és Barnabás viszont Antiókhiaiban időztek, *ahogy* tanítottak és hirdették a Jóhírt sok másféle *társukkal* is az Úr Kinyilatkoztatását.

Néhány nap múlva pedig *így* szólt Pál Barnabáshoz: „*Miután* visszatértünk, hát nézzünk rá a mi testvéreinkre minden város környékén, amelyekben terjesztettük az Úr Kinyilatkoztatását, *hogyan is* vannak.” Barnabás pedig *azt* tanácsolta, *hogy* vegyék maguk mellé a Márknak hívott Jánost. De Pál *azt* tartotta méltónak, *hogy* aki eltávozott tőlük Pamfiliától *fogva*, és nem ment együtt velük a munkára, *azt* ne vegyék maguk mellé. Lett tehát éles heveskedés *ebből*, úgyhogy elszakadtak ők egymástól, Barnabás meg *miután* maga mellé vette Márkot, elhajózott Ciprusba. Pál pedig *miután* Szilászt választotta, elment, *miután* átadták *őt* az Isten kegyelmének a testvérek. Keresztüljárta pedig Szíriát és Ciliciát, *miközben* megerősítette a kihívottak *közösségeit*.

Eljutott pedig Derbébe és Lisztrába. És – figyelj! – volt ott egy bizonyos Timóteus nevű gyakornok, egy bizonyos zsidó hívő asszonynak, de görög apának fia, aki *felől jó* tanúskodás jött a lisztrabeli és ikoniumbeli testvérektől. Pál *azt* akarta, *hogy ő* vele együtt menjen ki, és *miután* megfogta őt, körülmetélte a zsidók miatt, akik azokon a helyeken voltak. Mert mindnyájan ismerték az ő apját, hogy görög volt.

Amint pedig átmentek a városokon, átadták nekik, *hogy őrizzék meg az előírásokat*, melyekről döntés született a kiküldöttektől és a vénektől Jeruzsálemben: ezért a kihívottak *közösségei* tényleg megerősödtek és növekedtek számban naponként.

Miután pedig átjárták Frígiát és a galáciai vidéket, és *mivel* tiltást kaptak a Szent Szellemtől, *hogy* szólják a Kinyilatkoztatást Ázsiában: *ahogy* Míszia felé jártak, megpróbálták Bitínia felé utazni, és nem engedte őket a Szellem. *Miután* pedig elhagyták Míziát, lementek Tróászba.

És egy látomás volt látható azon az éjszakán Pálnak: egy bizonyos férfi volt Makedóniából, *ahogy ott* állt, kérlelve őt, *ahogy erélyesen ezt* mondta: „*Mihelyst* átjöttél Makedóniába, segíts nekünk!” Amint pedig látta a látomást, azonnal kerestük *a módját, hogy* kimenjünk Makedóniába, *mert* megértettük, hogy oda hívott minket az Úr, *hogy* a Jóhírt hirdessük nekik.

Miután tehát elhajóztunk Tróászból, egyenest mentünk Szamothrákéba, másnap meg Neápoliszba; onnan meg Filippibe, amely Makedónia *azon* részének első kolóniavárosa. *Ott* voltunk pedig ebben a városban néhány napot eltöltve.

Szombatnapon meg kimentünk a városon kívülre a folyó mellé, ahol *az* imádkozás szokott lenni, és *mihelyst* leültünk, beszélünk az összejött asszonyokkal. És egy bizonyos Lídia nevű asszony, Thüatheira városának bíborárusa, aki *félve* tisztelte az Istent, hallgatta; akinek az Úr megnyitotta a szívét, *hogy* odafigyeljen a Pál által beszélt *dolgokra*. Amint pedig bemerítkezett *ő* és az *ő házanépe*, kérlett *minket, ahogy ezt* mondta: „Ha *úgy* ítéltétek meg, *hogy* az Úr híve vagyok, *miután* bejöttetek az én házamba, maradjatok!” És unszolt minket.

Történt pedig, *hogy mikor* mentünk az imádkozásra, egy bizonyos, pítoszszellemmel rendelkező szolgáléány fogadott minket, aki sok jövedelmet hozott az ő urainak jövendőmondóként. Ő, *miután* követte Pált és minket, kiáltott, *ahogy erélyesen ezt* mondta: „Ezek az emberek a legmagasabb Isten rabszolgái, akik a megmenekülés útját terjesztik nekünk!” Ezt pedig tette sok napon át. *Miután* pedig kikészült *ettől* Pál és hátrafordult, a szellemhez odaszólt: „Parancsolom neked a Messiás Jézus nevében, *hogy* menj ki belőle!” És kiment ugyanabban az

órában. *Mihelyst* pedig látták az ő urai, hogy kiment az ő jövedelmük reménye²¹, *miután* megragadták Pált és Szilászt, elvonszolták őket a piacra a főemberek elé.

És *miután* odavezették őket a parancsnokokhoz, *így* szóltak: „Ezek az emberek felkavarták a városunkat zsidók lévén, és *olyan* szokásokat terjesztenek, melyeket nem szabad nekünk elfogadni, sem tenni rómaiak lévén!” És együtt támadott ellenük a tömeg, és *miután* a parancsnokok letépték az ő ruháikat, megparancsolták, hogy botozzák meg őket. És *miután* sok ütést mértek rájuk, őrizetbe vetették őket, *miután* megparancsolták a börtönőrnek, hogy tartsák biztonságban őket; aki, *miután* ilyen parancsolatot kapott, behajította őket a belső őrizetbe, és az ő lábaikat a léchez rögzítette.

Éjfél tájt pedig Pál és Szilász imádkozva dicshimnuszokat énekeltek Istenről, a bebörtönzöttek pedig hallgatták őket. És hirtelen nagy földrengés lett, úgyhogy a börtön alapjai megremegtek, az ajtók meg azon nyomban mind megnyíltak, és a kötelek mind meglazultak.

Mihelyst pedig felébredt a börtönőr és nyitva látta az őrizet ajtajait, kardját kihúzza készült magával végezni, *mert úgy* vélte, *hogy* elmenekültek a bebörtönzöttek. De Pál nagy hangot hallatott, *ahogy erélyesen ezt* mondta: „Semmi rosszat *ne* tegyél magaddal, mert mind itt vagyunk!” *Miután* pedig világosságot kért, berohant, és rettegővé válva odaesett Pálhoz és Szilászhoz.

És *miután* kívülre vezette őket, *ezt* mondta: „Uraim, mit kell nekem tennem, hogy megmenekülhessek?” Ők pedig *így* szóltak: „Higgy a Messiás Úr Jézusban, és meg fogsz menekülni te és a te házadnépe!” És beszéltek neki az Úr Kinyilatkoztatását, és mindazoknak, *akik* az ő házában voltak. És *miután* magához vette őket az éjszakának abban az órájában, kimosta őket az *ütésből származó* sebeikből, és bemerítkezett ő és az övéi mindnyájan, azon nyomban. És *miután* bevezette őket az ő házába, asztalt terített és ujjongott, *hogy* egész házanépével hitt az Istennek.

Mikor pedig nappal lett, kiküldték a parancsnokok a botozókat, azzal, hogy ezt mondják: „Bocsásd el ezeket az embereket!” Jelentette pedig a börtönőr ezeket a szavakat Pálnak, hogy: „*Követeket* küldtek a parancsnokok, hogy el vagytok bocsátva. Most tehát, *amint* kimentetek, menjetek utatokra békecséggel.” Pál pedig közölte nekik: „*Miután* minket nyilvánosan megverték ítélet nélkül, *miközben* római emberek vagyunk, őrizetbe dobtak minket, és most titokban dobnak ki minket? Azt már nem! Hanem *miután* ők maguk jöttek *ide*, vezessenek ki minket.” Jelentették pedig a parancsnokoknak a botozók ezeket a szavakat. És megijedtek, *amint* meghallották, hogy rómaiak. És *miután* odamentek, megkövették őket, és *miután* kivezették őket, kérték, *hogy* menjenek ki a városból. *Miután*

21 *Kiment az ő jövedelmük reménye*: a görög *ἐξέρχομαι* (e.: „exerkhomái”, jel.: ‘kimenni’) itt már harmadjára fordul elő a környezetben, és azt sejteti, hogy „az ő jövedelmük reménye” a piton szellem egy másik megnevezése.

pedig kimentek az őrizetből, bementek Lídiához, és *mihelyst* meglátták a testvéreket, bátorítva intették őket, és kimentek.

Miután pedig áthaladtak Amfipoliszon és Apollónián, Thesszalonikába mentek, ahol volt a zsidók gyülekezete. Ahogy Pál *már* megszokta, bement hozzájuk, és három szombatnapon társalgott velük az Írásokból, ahogy megnyitotta és eléjük tárta, hogy: „a Messiásnak szükséges volt szenvednie és feltámadnia a halottak közül”, és hogy: „ez a Messiás: Jézus, akit én hirdetek nektek.”

És némelyek közülük *bizalmat szavazva* engedték magukat meggyőzni, és csatlakoztak Pálhoz és Szilászhoz, meg az istentiszelő görögök *közül is* egy nagy tömeg, meg az előkelő asszonyok *közül is* nem kevesen.

Miután pedig féltékenyekké lettek a *makacsul engedetlenkedő* meggyőzhetetlen zsidók, és maguk mellé vettek némely *nyughatatlansággal teli gonosz*²² piaci férfiakat, és *miután* összecsődítettek egy tömeget, fellármásították a várost, és *miután rajtaütésszerűen* elállták a házát Jászónnak,²³ keresték a *módját, hogy* kivezessék őket a *köztéren összegyűlt* nép közé. Miután azonban nem találták őket, *odavonszolták* Jászónt és némely testvéreket a városvezetők elé, *ahogy azt* kiáltották, hogy: „Ezek, akik a földkerekséget felforgatták, itt is jelen vannak; akiket vendégül fogadott Jászón; és ezek mind a császár előírásai ellen tevékenykednek, *mivel azt* mondják, *hogy* van egy másféle király: Jézus.” Felkavarták pedig az ezeket hallgató tömeget és városvezetőket. És *miután* átvették az óvadékot Jászóntól és a többiektől, elbocsátották őket.

A testvérek pedig azonnal, éjszaka elküldték Pált és Szilászt Béreába; akik *miután* megérkeztek, a zsidók gyülekezetébe mentek. Ezek pedig nemesebb gondolkozásúak voltak a thesszalonikabelieknél, *mindazok*, akik csak elfogadták a Kinyilatkoztatást teljes vágyakozó készséggel, *ahogy* naponként megvizsgálták az Írásokat, vajon úgy vannak-e ezek. Sokan közülük ezért valóban hittek, a görög tiszteletre méltó asszonyok és férfiak is nem kevesen.

Amint pedig megtudták a thesszalonikából *való* zsidók, hogy Béreában is hirdelve lett Pál által az Isten Kinyilatkoztatása, oda is elmentek felindítani a tömegeket. De akkor azonnal elküldték Pált a testvérek, hogy utazzon mintegy a tenger felé, de mind Szilász, mind Timótheus ott maradt. A Pált elkísérők pedig elvezették őt Athénba, és *miután* átvettek egy Szilászhoz és Timótheushoz *eljuttatandó* parancsolatot, hogy minél gyorsabban jöjjenek őhöz, elmentek.

22 *Nyughatatlansággal teli gonosz*: a görög *πονηρός* (e.: „ponérosz”) szó megegyezik a Jézus imájában szereplő Gonosszal: „... *elvonszolva* szabadíts meg minket a *nyughatatlansággal teli* Gonosztól!”

23 *Jászón*: a görög *ιάομαι* (e.: „jáomáj”, jel.: ‘gyógyít’) ige jövőidejű hímnemű melléknévi igeneve, jelentése: ‘aki gyógyítani fog’. Átvitt értelemben: „Elállták a házát *annak*, aki gyógyítani fog”.

Athénban pedig, *mialatt* várta őket Pál, az ő szelleme haragra gerjedt őbenne, *ahogy* szemlélte a bálványokkal tele lévő várost. Ezért igencsak *heves* társalgásba elegyedett a gyülekezetben a zsidókkal és az istentisztelőkkel, és a piacon minden nap azokkal, *akikkel* találkozott. Az epikureus és stoikus filozófusok némelyike pedig beszélgetésbe elegyedett vele. És néhányan azt mondták: „Mit akarhat ez a fecsegő²⁴ mondani?” Mások pedig: „Idegen démonistenségek²⁵ hirdetőjének tűnik.” Mert Jézust és a feltámadást hirdette Jóhírként nekik. És *mihelyst* megfogták őt, Arész *hadisten* dombjára vezették, *ahogy ezt* mondták: „Lehetséges-e megtudnunk, mi ez az újdonsült általad beszélt tanítás? Mert valami *meglepetésszerűen* idegen *dolgokat* hozol a mi füleinkbe. Szándékozunk tehát megtudni, mik akarnak ezek lenni.”

Az athéniak pedig mindnyájan és a jövevényként *ott lakó* idegenek semmi mással *nem* töltötték szabadidejüket, minthogy mondjanak valamit és újdonságot halljanak. Miután pedig felállt Pál az Arész dombján középén, *ezt* mondta:

„Athéni férfiak, minden *szemszög*ből *úgy* szemléllek titeket, mint démonistenségektől igen babonásan féltőseket²⁶. Mert *mikor* átmentem *a városon* és megfigyeltem a ti kegytárgyaitokat, találtam egy *olyan* oltárt is, amelyre *az* volt ráírva, hogy: »Ismeretlen Istennek«. Aki felé tehát ti ismeretlenül viszonyultok kegyesen, őt hirdetem én nektek.

Az Isten, aki *készítette* a világrendszert és mindent, ami abban *van*, *mivel* ő mennynek és föld ura, nem kézzel *készített* templomokban lakik, sem pedig emberek keze által *van* kiszolgálva, *mint* *akinek* szüksége van valamire, *miközben* ő ad mindennek életet és lehetet minden *szempont*ból. És egy vérből *készítette* az emberek minden nemzetét, *hogy* lakjanak a földkerekség egész színén, *miután* meghatározott előre elrendelt *alkalmas* időket, és az ő lakhelyük határait *is*, *arra*, hogy keressék az Urat, ha talán kitapogathatják és megtalálhatják őt, bár tényleg nincs messze egyiküinktől *sem*. Mert őbenne élünk és mozgunk és vagyunk, amint a tőletek *való* költők *közül* is némelyek megmondták: »Mert neki *mi* is nemzetsége vagyunk.« Az Isten nemzetsége lévén tehát nem tartozunk *azt* gondolni, *hogy* aranyhoz vagy ezüsthöz vagy kőhöz, emberi kézművesség vagy elgondolás faragványához lenne hasonló az istenség. Miután tehát a tudatlanságnak időszakát

24 *Fecsegő*: a görög profán irodalom feljegyzései szerint a *σπερμολόγος* (e.: „szpermologosz”) szó egy kifejezetten athéni szleng volt, jelentése: ‘ingyenélő magcsipegető, aki tanulatlan és tudománytalan módon mindenféle dolgot összehord, csak hogy ebből szerezze kenyerét.’

25 *Démonistenségek*: görögül *δαμόνιον* (e.: „daimonion”): a nem-zsidó kultúrákban a démon, a szellem, a félisten, az isteni erő és az istenség fogalmai általában keverednek. Szótöve, a *δαίω* (e.: „daió”) azt jelenti, ‘szerencsét/sikert/sorsot osztogatni’.

26 *Démonistenségektől igen babonásan féltőseket*: a *δεισιδαιμονέστερος* (e.: „deiszidaimoneszterosz”) első tagja az a *δειλός* (e.: „deilosz”), amely Jézus leleplezésében mint „gyávák” szerepel egy listát vezetve a hitetlenekkel, utálatosokkal, gyilkosokkal, paráznákkal, méregkeverőkkel, bálványszolgálókkal és minden hazugokkal együtt, akik a tűztóban fognak égni örökké, ami a második halál. A szó kifejezi, hogy babonásan féltékenek-gyávák, csupán félelemből tisztelik ezeket a démonistenségeket. A szó precízen kifejezi a vallások motorját.

tényleg elnézte az Isten, most azt parancsolja az embereknek, mindenkinek mindenütt, hogy tartsanak bűnbánatot; mivel megállapított egy napot, amelyen a földkerekséget igazságosságban készül megítélni egy férfi által – aki számára *ezt* elhatározta –, *miután* hitelesítette²⁷ mindenkinek *azzal, hogy* feltámasztotta őt a halottak közül.”

Mihelyst pedig meghallották a halottak feltámadását, egyesek csúfolódtak, *mások* pedig *így* szóltak: „Majd meghallgatunk téged még egyszer efelől.” És így Pál kiment közülük. De néhány férfi csatlakozva őhöz, hitt, akik között volt az Arész dombi Dionüsziosz is, és egy Damarisz nevű asszony, és mások övelük.

Ezek után pedig, *miután* eltávozott Pál Athénból, elment Korinthusba. És *mikor* rátalált egy bizonyos Auqila nevű pontuszi származású zsidóra, *aki* nem rég jött Itáliából, és *az* őfeleségére, Priskácskára (mert *úgy* rendelkezett Klaudiusz, hogy távozzanak a zsidók mindnyájan Rómából), odament hozzájuk. És mivel azonos mesterségű volt *velük*, náluk lakott és dolgozott, mert sátorkészítők voltak a mesterségüket *tekintve*.

Társalgott pedig a zsinagógában minden szombaton, és meggyőzött zsidókat és görögöket. Amint pedig lejött Makedóniából Szilász is meg Timótheus *is*, szorongatva volt a szellemében Pál, *miközben* erőteljesen tanúskodott a zsidóknak a Messiás Jézusról. *Mikor* pedig ők ellenkeztek és gyalázkodtak, *miután* megrázta a ruháit, *így* szólt őhözük: „A ti véretek a ti fejetekre: én tiszta *vagyok!* Mostantól fogva a nem-zsidókhoz fogok menni!”

És *miután* tovament onnét, elment a házába egy bizonyos Jusztusz nevű, az Istent tisztelő *embernek*, akinek a háza szomszédos volt a gyülekezettel. Kriszpusz pedig, a gyülekezetvezető hit az Úrban az ő egész háznépével, és sokan a hallgató korinthusziak *közül* hittek és bemerítkeztek.

Szólt pedig az Úr látomáson keresztül éjszaka Pálnak: „Ne félj, hanem beszélj és ne hallgass! Mivelhogy »Én Vagyok« Veled, és senki *sem* fog megtámadni, *hogy* ártson neked, mivelhogy sok népem van nekem ebben a városban.” És maradt egy évet és hat hónapot, *miközben* tanította köztük az Isten Kinyilatkoztatását.

Mikor pedig Gallió volt kormányzója Akhájának, egy akarattal felkeltek a zsidók Pál ellen, és az emelvényen levő *bírói* székhez vezették, *azzal, hogy azt* mondták, hogy: „A Törvény ellen győzködi ez az embereket, *hogy úgy* tiszteljük az Istent!” *Mikor* pedig készült Pál megnyitni a száját, *így* szólt Gallió a zsidókhoz: „Ha tehát tényleg valami igazságtalanság vagy gonosz gaztett lett volna, ó, zsidók, az ésszerűség *határán belül* esetleg elviselnélek benneteket. De ha ez egy szó és nevek és *a* szerintetek *való* Törvény körüli kérdés, magatok lássátok meg, mert

²⁷ *Hitelesítette*: fordítható még ily módokon is: „hitet biztosított”, „a hit alapját képző bizonyítékot megadta”, „biztosítékot adott”.

ítélőbíró én ezekben nem szándékozom lenni.” És elzavarta őket a *bírói* szék elől. Mihelyst pedig megfogták a görögök mindnyájan Szószthenészt, a gyülekezetvezetőt, megverték őt a *bírói* szék előtt. És semmi gondot *nem* okoztak ezek Gallileónak.

Pál pedig, *miután* még elég *sok* napot náluk volt, *ahogy* testvérektől elbúcsúzott, elhajózott Szíriába, és vele Priskácska és Aquilla, *miután* megnyírta a fejét Kenkhreában, mert volt egy fogadása. Eljutott pedig Efeszoszba, és őket ott hagyta. Maga viszont, *miután* bement a gyülekezetbe, társalgott a zsidókkal. *Amikor* pedig ők megkérték, hogy több időt maradjon velük, nem egyezett bele, hanem elbúcsúzott tőlük, *ahogy így* szólt: „Nekem az eljövendő ünnepet mindenképp Jeruzsálemben kell töltenem, de újra el fogok jönni hozzátok, *amikor* az Isten akarja.” És elhajózott Efeszoszból.

És *miután* lement Cézáreába, *majd* felment Jeruzsálembé és üdvözölte a kihívottak *közösségét*, lement Antiókhíába. És *miután* valamennyi időt *ott* töltött, kiment végigjárva a galáciai és frígiai vidéket, miközben megerősítette a gyakoronkokat mind.

Egy bizonyos zsidó pedig, egy Apollós nevű alexandriai származású, szólásban jártas tanult férfi eljutott Efeszoszba, aki erős volt az Írásokban. Ő tudósítva volt az Úr útjáról, és szellem *vonatkozásában* lobogva beszélte és tanította pontosan az Úr körüli *dolgokat*, *noha* csak a János bemerítéséről volt tudomása. És ő elkezdett bátor kiállással egyenesen beszélni a gyülekezetben. *Miután* pedig meghallgatta őt Aquilla és Priskácska, magukhoz vették őt és még pontosabban eléje tárták az Isten útját. *Mikor* pedig ő Akhájába szándékozott átmenni, buzdítva őt a testvérek írtak a gyakoronkoknak, hogy fogadják el őt; aki *mikor* megérkezett, nagy hasznukra volt azoknak, *akik már* hittek a kegyelem által, mert szenvedélyesen széjjelcáfolta a zsidókat nyilvánosan, *ahogy* megmutatta az Írások által, *hogy* a Messiás az Jézus.

Amíg pedig Apollós Korinthoszban volt, történt, *hogy* Pál, *miután* átjárta a felső *ország*részeket, elment Efeszoszba, és *mikor* rátalált némely gyakoronkokra, *így* szólt őhozzájuk: „Vajon Szent Szellemet kaptatok-e, *amikor* hittetek?” Ők pedig *így* szóltak őhozzá: „De *hát* még *azt* sem hallottuk, vajon szent szellem létezik-e!”²⁸ Ő meg *így* szólt őhozzájuk: „Akkor mibe merítkeztetek be?” Ők pedig *így* szóltak: „A János bemerítésébe.” *Így* szólt pedig Pál: „János tényleg egy bűnbánati bemerítéssel merített, *miközben* a népnek *azt* mondta, hogy az őutána jövőbe vessék hitüket, vagyis a Messiás Jézusba.” *Mihelyst* pedig ezeket meghallották, bemerítkeztek az Úr Jézus nevébe. És *amint* őrájuk tette Pál a kezeit, eljött a Szel-

28 *Vajon szent szellem létezik-e*: a görög nyelvtan a határozott névelő hiányával megengedi, hogy általánosságban is kérdezhették, hogy egyáltalán van-e a mindenféle démonistenségek között olyan szellem, amelyik szent. Egy babonás, szellemektől félős kultúrában ez nem elképzelhetetlen.

lem – a Szent! – órájuk, és nyelveken szóltak és *isteni* szóvivői közléseket tettek. Voltak pedig a férfiak összesen mintegy tizenketten.

Miután pedig bement a gyülekezetbe, bátor kiállással egyenesen beszélt, *ahogy* három hónapon át társalgott és győzködött az Isten Királysága felőli *dolgokról*. De amikor némelyek megkeményedtek és *makacsul engedetlenkedve* nem hagyták magukat meggyőzni, *miközben* ócsárolták az Utat a tömeg előtt: *miután* elvált tőlük, elválasztotta a gyakornokokat, *ahogy* naponként társalgott *velük* egy bizonyos Tirannosz iskolájában. Ez pedig két éven át történt, úgyhogy az Ázsiában lakók mind hallották az Úr Jézus Kinyilatkoztatását, zsidók is meg görögök is.

És nem *általában* előforduló csodákat tett az Isten Pál kezei által, úgyhogy még a gyengélkedőkre is rávittek az ő bőréről kendőket vagy kötényeket, és megszabadultak az ő betegségeiktől, a *bajlódásokkal teli* gonosz szellemek is kimentek belőlük.

Elkezdtek pedig némelyek a vándor zsidó *démonkikényszerítők*²⁹ közül is megnevezni a gonosz szellemekkel rendelkezők felett az Úr Jézus nevét, *ahogy ezt* mondták: „Kényszerítünk titeket Jézusra, akit Pál híresztel!” Voltak pedig némelyek, egy zsidó főpap, Szkéva fiai, heten, akik ezt tették. Válaszul pedig a gonosz szellem *így* szólt: „Jézust ismerem, Pálról is van tudomásom, de ti kik vagytok?” És *azzal, hogy* rájuk ugrált az ember, akiben a gonosz szellem volt, és *miután* leuralta őket: erősnek bizonyult³⁰ velük szemben, úgyhogy meztelenül és sebesülten futva menekültek ki abból a házból.

Ez pedig tudtukra lett minden zsidónak meg görögnek is, akik Efeszoszban laktak, és félelem esett mindannyiukra, és *eközben* fel lett magasztalva az Úr Jézus neve. Sokan azok *közül* is, *akik* már hittek, eljöttek, *miközben egyetértően és nyíltan megvallva* beismerték és *részletesen* jelentették az ő tetteiket. Elég sokan pedig a *spirituális* kíváncsiságokban tevékenykedők közül, *miután* összehordták a könyveiket, elégették mindenki előtt. És összeszámlálták az értéküket, és ötvenezer ezüstnek³¹ találták. Így az Úr Kinyilatkoztatása hatalommal növekedett, és erősnek bizonyult.

Amikor pedig ezek beteljesedtek, Pál eldöntötte a szellemben, *hogy miután* átment Makedónián és Akháján, elutazik Jeruzsálembe, *ahogy így* szólt: „Az én ott lételem után szükséges nekem Rómát is látnom.” Miután pedig elküldött

29 *Démonkikényszerítők*: a görög *ἐξορκιστής* (e.: „exorkisztész”) szó gyökere a *ὀρκίζω* (e.: „horkizó”), mely esketést, kényszerítést jelent (lásd: „Kényszerítünk...”). Ezek a varázslószerű alakok „hivatásos démonúzó”, és városról-városra jártak, és receptszerűen bűbájaikkal és varázsigékkel próbálták kezelni a démonizáltakat. Jézus nevének használata számukra csak egy újabb varázstrecept volt.

30 *Rájuk ugrált, leuralta őket, erősnek bizonyult*: az erősnek bizonyulás két aspektusát mutatja be: a folyamatos rájuk ugrálással a fizikai síkon, az egyszeri leuralással (elmekontroll) pedig a lelki-gondolati síkon.

31 *Ezüst*: egy ezüstpénz (drachma) egy napibérrel volt egyenlő.

Makedóniába kettőt azok *közül*, akik segédkeztek neki, Timótheust és Erasztuszt, maga Ázsiában maradt egy ideig.

Lett pedig azidőtájt nem kis felkavarodás az Út körül. Mert egy bizonyos Demeter nevű ezüstötvis, *aki azzal, hogy ezüstből Diána-szentélyeket készített, nem kevés bevételt szerzett a kézműveseknek; akiket miután összegyűjtött, továbbá az ilyen dolgok körül forgolódo munkásokat, így szólt:*

„Férfiak! Tudjátok, hogy ebből a munkából van a mi jólétünk; és *csak* nézitek és halljátok, hogy nem csak Efezusnak, hanem szinte az egész Ázsiának elég *sok* tömegét más útra helyezte ez a Pál, *miután* meggyőzte *őket* *ahogy* azt mondta, hogy: »Nem Istenek azok, akik kéz által készülnek.« De ez nem csak számunkra veszélyes, *hogy* az üzlet *megszégyenítő* cáfolattal tönkremegy, hanem a nagy istennő, Artemisz temploma is semmibe lesz véve! De *még* az ő nagysága is készül ledőlni, akit az egész Ázsia és a *lakott* földkerekség tisztel!”

Mihelyst pedig *ezt* meghallották és indulattal teltekké váltak, felkiáltottak, *ahogy erélyesen ezt* mondták: „Nagy az efeszosziak Diánája.” És betelt az egész város zűrzavarral, és egy akarattal berohantak a színtérre, *miután* megragadták Gájuszt és Arisztarkhoszt, Pál makedóniai útítársait. Pál pedig, *mikor a köztéren lévő* nép közé szándékozott menni, nem engedték őt a gyakornokok. De némelyek az ázsiai főemberek közül is, *akik* barátai voltak, *követet* küldve őhöz, kérelték őt, hogy ne adja fel magát a színtéren.

Tehát ki ezt, ki azt kiabált, mert a *térre* kihívott *népgyűlés* össze volt zavarodva, és a legtöbben nem *is* tudták, milyen ügyért jöttek össze. A tömegből pedig előre tolták Alexandert, *miután* előre lökdösték őt a zsidók. Alexander pedig, *miután* intett a kezével, védőbeszédet akart mondani a népnek. *Amint* pedig felismerték, hogy zsidó, egy hang jött elő mindannyiukból, *ahogy* mintegy két órán *át* kiáltották: „Nagy az efeszosziak Dianája.”

Miután pedig a jegyző lenyugtatta a tömeget, *ezt* mondta:

„Efezoszi férfiak, ugyan ki lenne *olyan* ember, aki nem tudja, *hogy* az efeszosziak városa a nagy istennőnek, Artemisznek és a Zeustól leezett *szobornak a templomsöprője? Mivel* tehát ezek a *dolgok* cáfolhatatlanok, *arra* van szükség, *hogy* ti nyugodtak legyetek, és semmi elhamarkodottságot *ne* tegyetek. Mert idehoztátok ezeket a férfiakat, akik nem templomfosztogatók és nem gyalázzák a ti istennőtöket! Ha tehát Demeternek és a vele *levő* kézműveseknek valaki ellen valóban panaszuk van, tartanak törvénykezési napokat és vannak kormányzók: vádaskodjanak *ott* egymással! Ha pedig valami más felől kerestek, a törvényes kihívott *népgyűlésen* lesz megoldva. Mert veszélyes is *számunkra*, ha a felkelés vádjával illetnek e nap felől, *mivelhogy* semmi oka nincs, amiről számot tudnánk adni ezért a felbolydulásért.”

És *miután* ezeket szólta, elbocsátotta a *térre* kihívott *népgyűlést*.

A zavargás megszűnése után pedig, *miután* Pál magához hívta és üdvözölte a gyakornokokat, kiment *a városból*, *hogy* elutazzon Makedóniába. *Miután* pedig végigjárta azokat az országrészeket és bátorítva intette őket sok Kinyilatkoztatással, elment Görögországba. És *miután* három hónapot töltött *ott*, és *miután* összeesküdtek ellene a zsidók, *mikor* Szíriába készült hajózni, lett egy *olyan* ötlete, hogy visszatér Makedónián keresztül. Elkísérte pedig őt Ázsiáig *a* béreai Szópatrosz, *a* thesszalonikaiak *közül* pedig Arisztarkhosz és Szekundusz, és Gájusz Derbéből és Timótheus, Ázsiából pedig Tükhikosz és Trofimosz; akik *miután* előrementek, megvártak minket Tróászban. Mi pedig kihajóztunk a kovásztalan kenyerek napjai után Filipiből, és elmentünk hozzájuk Tróászba öt napon belül, ahol hét napot töltöttünk.

A szombat-hét első napján pedig, *miután* összegyűltek a tanítványok a kenyér megtörésére, Pál társalgott velük, *mivel* készült elmenni másnap, és meghosszabbította az eszmecesterét éjfélig. Volt pedig elég lámpás a felső szobában, ahol összegyűltek. Ült pedig egy Eutikhosz nevű ifjú az ablakban, *aki* mély álomba merült, *míg* Pál hosszabban társalgott. *Mikor* pedig álomba merült, kiesett a harmadik emeletről, és holtan vették fel. *Mihelyst* pedig Pál lement, ráesett, és körülölelve *így* szólt: „Ne lármázzatok, mert az ő lelke őbenne van!” *Miután* pedig felment és kenyeret tört és evett, és eleget beszélgetett virradatig, úgy ment el. Elővezették pedig a gyermeket élve, és mérhetetlenül felbátorodtak.

Mi pedig, *miután* előrementünk a hajóra, elindultunk Asszoszba, *mert* ott készültünk felvenni Pált, mert ő *így* rendelte el, *hogy addig* maga gyalogolni készült. Amikor pedig találkozott velünk Asszoszban, *mihelyst* felvettük őt, elmentünk Mitülénébe. És *miután* onnan elhajóztunk, másnap eljutottunk Khiosszal szembe, a rákövetkezőre pedig Szamoszhoz érkeztünk. És *miután* Trógiillumban maradtunk, a következő *nap* Milétuszba mentünk, mert *úgy* ítélte Pál, *hogy* Efeszosz mellett hajózzunk el, úgyhogy ne *az* legyen vele, *hogy* időznie *kelljen* Ázsiában; mert sietett – ha lehetséges számára – a pünkösöd napjára Jeruzsálembe érné. *Miután* pedig Milétuszból *követeket* küldött Efeszoszba, áthívatta a kihívott *közösség* véneit. Amint pedig megjelentek nála, *így* szólt hozzájuk:

„Nektek van tudomásotok *arról*, *hogy* az első naptól, amikor megérkeztem Ázsiába, hogyan *is* voltam az egész idő *alatt* veletek, *miközben* rabszolgamunkát végeztem az Úrnak minden alázatossággal és sok könnyel és próbáztatásokkal, melyek megestek velem a zsidók összeesküvéseikor: amint semmit *sem* tartottam vissza abból, *ami* hasznos, hogy ne híreszteljem nektek; és tanítottalak titket nyilvánosan és házanként, *ahogy meggyőzően* tanúskodtam zsidóknak meg görögöknek is az Istenhez *forduló* bűnbánatról és a mi Urunk Jézushoz *forduló* hitről.

És most figyeljetelek, én a Szellem számára lekötötten utazom Jeruzsálembé, *miközben* nem ismerem az ott velem bekövetkezendő *dolgokat*, kivéve, hogy a Szent Szellem városként *meggyőzően* tanúskodik, *ahogy azt* mondja, hogy kötelek és nyomorúságok várnak rám. De *én* semmiféle számvetést *nem* teszek, és nem tartom meg az én lelkemet *mint* értéket önmagamnak, *ahhoz viszonyítva*, hogy befejezhetem a pályafutásomat örömmel és a segédkezésemet, melyet az Úr Jézusnál kaptam, *hogy meggyőző* tanúságot tegyek az Isten kegyelmének *Győzelm* jöhíréről.

És most figyeljetelek, én tudom, hogy többé egyikőtök *sem* fogja látni az én arcomat, akik között jártam-keltem, *ahogy* közhírré tettem az Isten Királyságát. Ezért tanúskodom nektek ezen a napon, hogy tiszta vagyok mindnyájatok vére-től, mert nem tartottam vissza magamat *attól*, *hogy* hirdessem nektek az Isten minden tanácsát.

Figyeljetelek oda tehát magatokra és az egész nyájra, akik közé a Szent Szellem felvigyázókká helyezett titeket, hogy juhászként terelessétek az Isten kihívott *közösségét*, amelyet az ő saját vére által szerzett magának. Én ugyanis tudom azt, hogy be fognak jönni az én távozásom után ünnepélyesen tiszteletet parancsoló³² farkasok közétek, *akik* nem kímélik a nyáját; és timagatok közül is fel fognak állni kifogatott *dolgokat* beszélő férfiak, *hogy* elhúzzák a gyakornokokat maguk után.

Azért legyetek éberek, *ahogy* megemlékeztek *arról*, hogy három évig éjjel és nappal nem szűntem meg könnyhullatással inteni egyenként mindenkit.

És most odaadlak titeket, testvérek, az Istennek és az ő kegyelmének Kinyilatkoztatásának, aki képes felépíteni és örökséget adni nektek az összes *már* megszenteltek között. Ezüstöt vagy aranyat vagy ruhát, senkiét *sem* kívántam, magatok pedig tudjátok, hogy az én szükségeimről és a velem levőkéről ezek a kezek gondoskodtak. Mindent megmutattam nektek, hogy így fáradozva kell felkarolni a gyengélkedőket, továbbá megemlékezni az Úr Jézus Kinyilatkoztatásairól, hogy maga szólt *így*: »Boldog *dolog* többet³³ adni, mint kapni.«

És *miután* ezeket szóltá, az ő térdeit meghajtva együtt imádkozott mindnyájukkal. Lett pedig elég *nagy* sírás mindannyiuk *részéről*, és Pál nyakába esve csókolgatták őt, *miközben lelki* kínokat szenvedtek leginkább attól a kinyilatkoztatástól, amit megmondott, hogy többé nem fogják az ő arcát látni. *Közben* pedig elkísérték őt a hajóra.

32 *Ünnepélyesen tiszteletet parancsoló*: a görög *βαρύς* (e.: „barüsz”) szó igen szerteágazó jelentéskörrel bír: ‘súlyos, nehezen viselhető, fárasztó, leterhelő, elnyomó, erőszakos, komor, szigorú, kimért, szabályos, hajlíthatatlan, unalmas, ünnepélyes, méltóságteljes, nehézfegyverzetű, az érzékekre hatást gyakorló.’

33 *Többet*: a görög *μᾶλλον* (e.: „mallon”) szó jelentései: ‘inkább, jobban, többet, hamarabb, készségesebben, szívesebben.’

Mikor pedig meglett, hogy tőlük eltávolodva elindultunk, egyenesen haladva elmentünk Kósba, és a következő *nap* Rhodoszba, és onnan Patarába. És *miután* találtunk egy Föniciába átkelő hajót, *miután* beszálltunk, eleveztünk. *Miután* pedig észrevettük Ciprust és elhagytuk balról, Szíriába hajóztunk és leveztünk Tiruszba, mert ott volt a hajónak az árukirakodása.

És *miután* megtaláltuk a gyakornokokat, ott maradtunk hét napot; akik Pálnak *azt* mondták a Szellem által, *hogy* ne menjen fel Jeruzsálembe. Amikor pedig meglett, *hogy* eltöltöttük a napokat, *miután* kimentük, elutaztunk, *miközben* elkísértek minket mindnyájan feleségeikkel és gyermekeikkel a városon kívülre. És térdet hajtva a tengerparton, imádkoztunk, és *miután* elköszöntünk egymástól, felszálltunk a hajóra, ők pedig visszatértek az otthonaikba.

Mi pedig, *mikor* befejeztük a hajózást Tiruszból, eljutottunk Ptolemaisza és *miután* üdvözlöttük a testvéreket, egy napot náluk maradtunk.

Másnap pedig, *miután* kiment a Pállal levők *csapata*, Cézaréába mentek; és *miután* bementünk Fülöpnek, a Jóhír hirdetőjének házába, aki a hét közül volt, nála maradtunk. Számára pedig *ott* volt négy szűzlánya, *akik* ekkor *isteni* szóvivői közlést tettek.

Mialatt pedig mi sok napot maradtunk, lejött egy bizonyos júdeai *isteni* szóvivő, névszerint Agabusz; és *amint* odajött hozzánk és elvette Pál övét, és *miután* megkötözte a maga kezét és lábát, *így* szólt: „Ezt mondja a Szent Szellem: Azt *az* embert, akié ez az öv: Így fognak megkötözni Jeruzsálemben a zsidók, és fognak átadni a *nem-zsidó* nemzetbeliek kezébe.”

Amint pedig meghallottuk ezeket, kérelettük mi is meg a helyiek *is* őt, hogy ne menjen fel Jeruzsálembe. Válaszolt pedig Pál: „Mit csaptok sírást és töritek össze *ezzel* az én szívemet? Mert én nemcsak megkötözve lenni, hanem meghalni is kész vagyok Jeruzsálemben az Úr Jézus nevéért!” *Mikor* pedig nem lehetett meggyőzni őt, lenyugodtunk, és *így* szóltunk: „Az Úr akarata történjen meg!”

E napok után pedig, *miután* összepakoltunk, elmentünk Jeruzsálembe. Jöttek pedig velünk a cézáreai gyakornokok *közül* is, *akik* elvezettek ahhoz, *akinél* vendégségben lehettünk, egy bizonyos ciprusi Mnászhoz, egy régi gyakornokhoz.

Miután pedig megérkeztünk Jeruzsálembe, örömmel befogadtak minket a testvérek. Másnap pedig bement Pál velünk együtt Jakabhoz; a vének is mind megjelentek. És *miután* üdvözölte őket, elmesélte egytől egyig, miket tett az Isten a nem-zsidó nemzetek között az ő segédkezése által. Ők pedig, *miután* meghallgatták, dicsérték az Urat; és *ezt* mondták neki: „Látod, testvér, mily sok tízezren vannak *a* zsidóságból, akik hittek, és mindnyájan rajongói a Törvénynek? Úgy értesültek pedig felőled, hogy elszakadásra tanítod Mózesztől a nemzetek közt *élő*

zsidókat mind, *ahogy azt* mondod, *hogy* ők ne metéljék körül a fiaikat, és ne járjanak a szokások *szerint*. Mi legyen tehát? Egész *biztos, hogy* szükséges összejönnie egy sokaságnak, mert meg fogják hallani, hogy megjöttél. Tehát tedd azt, amit mondunk neked! Van velünk négy férfi, akik fogadást tettek magukra: ezeket, miután magadhoz vetted, tisztulj meg velük, és költs rájuk, hogy megborotválhassák a fejüket, és megtudhassa mindenki, hogy amikről értesültek felőled, *azokban* nincs semmi *igazság*, hanem te magad is *a* sorban menetelsz, a Törvényt megtartva. Azok felől pedig, *akik a* nem-zsidó nemzetek közül hittek, *azt* írtuk *levélben, miután* ítéltünk, hogy ők semmi ilyet *ne* tartsanak meg, hanem *csak* őrizzék meg magukat a bálványáldozatoktól is és a vértől, és a megfojtott *állattól* és a paráznaságtól.”

Akkor Pál, *miután* magához vette a férfiakat és a következő napon megtisztult velük együtt, bement a Templomba, kihirdetve a tisztulási napok eltelését, amíg fel nem lett ajánlva egyenként mindegyikükért a felajánlás. Amikor pedig a hét nap a végéhez közeledett, az Ázsiából *való* zsidók mihelyst meglátták őt a Templomban, összezavarták az egész tömeget, és kezeiket rájuk tették, *ahogy ezt* kiáltották: „Segítsetek! Ez *az* az ember, aki a nép és a Törvény és e hely ellen tanít mindenkit mindenütt, és még görögöket is bevitt a Templomba, és közönségesé tette ezt a szent helyet!” – mert látták az efeszoszi Trofimoszt a városban vele együtt, akiről *úgy* vélték, hogy bevitte a Templomba Pál.

És megmozdult az egész város, lett is népcsődület! És *mihelyst* megfogták Pált, kivonszolták őt a Templomon kívülre, és azonnal bezárták az ajtókat. *Mikor* pedig keresték *a módját, hogy* őt megöljék, feljutott a hír a sereg ezredeséhez, hogy *az* egész Jeruzsálem zűrzavarban van; aki *miután* rögtön magához vett katonákat és századosokat, leszaladt hozzájuk. Ők pedig *mihelyst* meglátták az ezredes és a katonákat, megszűntek Pált verni. Akkor, *miután* odaért az ezredes, elfogatta őt, és megparancsolta, *hogy* kötözzék meg két láncsal; és faggatózott, ki *is* lenne ő és mit tett. De néhányan egyet, mások mást kiáltottak a tömegben. *Mivel* pedig képtelen volt megtudni a biztos *információt* a zavargás miatt, megparancsolta, hogy vigyék őt a táborba. De mikor a lépcsőkhöz ért, *az* történt, *hogy* a katonáknak *kellott* vinniük őt a tömeg erőszakossága miatt; mert követte a népsokaság, *miközben ezt* kiáltozta: „Távolítsd el!”

És *mikor* készültek bevinni a táborba, Pál *ezt mondja* az ezredesnek: „Vajon szabad nekem szólnom valamit hozzád?” Ő pedig *ezt* mondta: „Tudsz görögül? Akkor nem te vagy *az* egyiptomi, aki e napok előtt felfordulást okozott és kivezetett a pusztába négyezer férfit az orgyilkosok *közül*?” Szólt pedig Pál: „Én valóban egy tárzuszi zsidó ember vagyok, Cilicia nem jelentéktelen városának polgára. Kérlek téged, engedd meg nekem, *hogy* beszéljek a néphez!” Ő pedig *mihelyst* megengedte Pálnak, a lépcsőn megállva intett a kezével a népnek. *Amikor* pedig nagy csend lett, hozzájuk kiáltott héber nyelven, *ahogy ezt* mondta:

„Férfiak, testvérek és édesapák, halljátok meg az én most felétek *intézett* vé-
dőbeszédemet!”

Mihelyst pedig meghallották, hogy héber nyelven szólította őket, még inkább
elcsendesedtek. És *ezt* mondta:

„Én valójában egy zsidó férfi vagyok, *aki* a ciliciai Tárzuszban született, de
ebben a városban nevelkedett Gamáriel lábainál, *akit* az ősapák törvénye pontos-
sága szerint neveltek, *miközben* buzgó voltam Istenért, *éppen* ahogyan ti mind-
nyájan vagytok ma; *aki* ezt az Utat üldöztem halálra, ahogy megkötöztem és átad-
tam őrizetre férfiakat is meg nőket, amint a főpap is tanúskodik felőlem, és mind
a vének, akiktől *miután* leveleket is kaptam, elutaztam a testvérekhez Damaszkuszba, *hogy* azokat, *akik* ott vannak, megkötözve elhozzam Jeruzsálembe, hogy
bűnhődjenek.

De *az* történt velem, *miközben* utaztam és közeledtem Damaszkuszba, *hogy*
dél körül hirtelen a mennyből körbevillant egy erős fény körülöttem. Le is estem
a földre, és hallottam egy hangot, *amely ezt* mondta nekem: »Saul, Saul, miért ü-
ldözöl engem?« Én pedig válaszoltam: »Ki vagy te, Uram?« Ő meg *így* szólt hoz-
zám: »Én vagyok a názáreti Jézus, akit te üldözöl.« A velem lévők pedig a fényt
valóban látták, és félelemben voltak, de a hangját nem hallották a velem beszélő-
nek. Én pedig *így* szóltam: »Mit tehetnék, Uram?« Az Úr pedig *így* szólt hozzám:
„Mihelyst felálltál, utazz el Damaszkuszba, és ott meg fogják mondani neked
mindazokat, amik el lettek rendelve neked, *hogy* megtedd. Amikor pedig nem lát-
tam annak a fénynek a dicsőségétől, kézen fogva vezettek a velem levők Damaszkuszba.

Hananjáhról pedig, egy bizonyos, a Törvény szerint istentisztelő emberről jó
tanúságot tesznek az *ott* lakó zsidók mind, *miután* eljött hozzám és *mellém* állt,
így szólt hozzám: »Saul testvér, *visszanyerve látásodat* nézz fel!« És én abban az
órában felnéztem őrá. Ő pedig *így* szólt: »A mi ősapáink Istene kezébe vett téged,
hogy megismerd az ő akaratát és meglásd az Igazságost, és hangot hallj az ő szá-
jából! Mert tanúságtevője leszel *az ő* számára minden ember felé azoknak, *amiket*
láttál és hallottál. És most mit töprengsz? Mihelyst felálltál, merítkezz be és mosd
el a te bűneidet, *miután* segítségül hívtad az Úr nevét!«

Az történt pedig velem, *miután* visszatértem Jeruzsálembe és imádkozásom
során a Templomban, hogy káprázatba kerültem, és láttam őt, *ahogy azt* mondta
nekem: »Siess és menj ki gyorsan Jeruzsálemből, merthogy nem fogják magukhoz
fogadni a te tanúskodásodat felőlem.« És én *így* szóltam: »Uram, ők tudják, hogy
én voltam az, aki őrizetbe tettem és megvertem minden gyülekezetben a teben-
ned hívőket. És amikor kifolyt a vére Istvánnak, a te tanúdnak, magam is *ott* voltam,
ahogy álltam és *velük* együtt jónak véltem az ő kivégzését és őriztem az őt

kivégzők felsőruháit.« És így szólt hozzám: »Kelj útra, mert én a messze levő nemzetiségű népek közé küldelek téged.«»

Hallgatták pedig őt eddig a Kinyilatkoztatásig, és felemelték az ő hangjukat, ahogy erőlyesen ezt mondták: „Távolítsd el a földről az ilyet, mert nem illik, hogy ő éljen!”

Mikor pedig kiáltoztak és ledobálták az ő felsőruháikat és port hánytak a levegőbe, megparancsolta neki az ezredes, hogy vezessék a táborba, miközben úgy szólt, hogy ostorcsapásokkal vallassák ki őt, hogy megtudhassa az okolást, ami miatt így kiáltoztak őrá.

Amint pedig lekötözték őt a szíjakkal, odaszólt az ott álló századoshoz Pál: „Vajon római embert és elítéletlent szabad-e nektek ostorral megcsapni?” Mihelyst pedig meghallotta ezt a százados, miután odament az ezredeshez, jelentette, ahogy ezt mondta: „Meglásd, mit készülsz tenni, mert ez az ember római!” Miután pedig odament az ezredes, így szólt hozzá: „Mondd meg nekem, te római vagy?” Ő pedig közölte: „Igen!” És így válaszolt az ezredes: „Én nagy összegért vásároltam ezt a polgárjogot.” Pál pedig közölte: „Én pedig már eleve így is születtem!”

Azonnal elálltak tehát tőle az őt vallasni készülőket, de az ezredes is félt, miután megtudta, hogy római, és mert őt megkötöztette. Másnap pedig, mivel szándékozott megtudni a bizonyosságát, mivel vádolják a zsidóknál, eloldozta őt a kötelékekből, és megparancsolta, hogy a főpapok és az ő egész tanácsuk jöjjön oda, és miután levezette Pált, közéjük állította.

Miután pedig erősen ránézett Pál a tanácsra, így szólt: „Férfiak, testvérek, én teljes jó lelkiismerettel törvénytisztelő polgárként viselkedtem Isten felé eddig a napig.” Hananjá főpap azonban megparancsolta az őmellette állóknak, hogy verjék őt szájon. Akkor Pál így szólt őhöz: „Megvernél készülsz téged az Isten, te megszelt fal! És te ideülsz megítélni engem a Törvény szerint, és a Törvény ellenére parancsolod meg, hogy engem megverjenek?!” A mellette állók pedig ezt mondták: „Az Isten főpapját szidalmazod-e?” És közölte Pál: „Nem tudtam, testvérek, hogy főpap.” Mert meg van írva: „A te néped főemberére nem fogsz rosszat mondani.”

Mivel pedig tudta Pál, hogy az egyik részük szaddúceusokból áll, a másik pedig farizeusokból, felkiáltott a tanácsban: „Férfiak, testvérek, én farizeus vagyok, farizeus fia: a halottak reménysége és feltámadása miatt vagyok ítélkezés alatt!” Mihelyst pedig ő így beszélt, lett lázongás a farizeusok és a szaddúceusok között, és meghasonlott a tömeg. Mert amíg a szaddúceusok határozottan azt mondják, hogy nincs se feltámadás, se angyal (vagy szellem), addig a farizeusok mindkettőt egyetértőlegesen elismerik. Lett pedig nagy kiáltozás, és felállva az írásmagyará-

zók a farizeusok pártjából *hevesen* viaskodtak, *ahogy erélyesen ezt* mondták: „Semmi rosszat *nem* találunk ebben az emberben. Ha pedig szellem szól hozzá vagy angyal, nem viaskodhatunk Isten ellen!”

Mikor pedig nagy hasonlás lett, az ezredes *attól* félve, nehogy azok széttépjék Pált, megparancsolta, *hogy* a katonaság *miután* lement, ragadja ki őt közülük és vezessék a táborba. A következő éjjel pedig őmellé állva az Úr *így* szólt: „Bátorodj, Pál, mert amint teljes tanúságot vittél a felőlem *valókról* Jeruzsálemben, úgy kell neked Rómába is tanúságot vinned.”

Mihelyst pedig nappal lett, összeesküvést *szöve* a zsidók *közül* némelyek elátkozták magukat *azzal*, *hogy erélyesen ezt* mondták, se nem esznek, se nem isznak, ameddig meg nem ölik Pált. Voltak pedig negyvennél *is* többen az összeesküvést szövéők; akik, *miután* odamentek a főpapokhoz és a vénekhez, *így* szóltak: „Átokkal átkoztuk el magunkat, *hogy* semmit sem ízlelünk, amíg nem öltük meg Pált. Most azért ti tűnjetek fel az ezredesnek a tanáccsal együtt úgy, hogy holnap lehozza őt hozzátok: mintha még pontosabban készülnétek megvizsgálni a *dolgo*kat felőle. Mi pedig az ő megérkezése előtt készek vagyunk végezni vele.”

Mivel pedig meghallotta Pál nőtestvérének fia a lesben állást, *miután* megjelent és bement a táborba, jelentette Pálnak. *Miután* pedig Pál magához hívatta a századosok egyikét, közölte: „Ezt az ifjat vezesd az ezredeshez, mert van valami jelentenivalója neki.” Ő tehát, *mihelyst* tényleg magához vette őt, odavezette az ezredeshez. És közli: „*Miután* a fogoly Pál magához hívott engem, megkért, *hogy* ezt az ifjat vezessem hozzád, *mert* van valami beszélője neked.”

Mihelyst pedig kézen fogta őt és félrevonult külön, kifaggatta: „Mi lenne *az*, ami jelentenivalód van neked?” Ő pedig *úgy* szólt, hogy: „A zsidók megegyeztek, *hogy* megkérnek téged, hogy holnap a tanácsba vezesd le Pált, mint *akik arra* készülnek, *hogy* valamit még pontosabban kifaggassanak felőle. Te azért ne hagyd magad meggyőzni tőlük, mert lesben áll utána közülük negyvennél több férfi, akik elátkozták magukat, *hogy* se nem esznek, se nem isznak, amíg nem végeztek vele. És most készen vannak, *ahogy* várakoznak a tőled *való* ígéretre.” Az ezredes azért elbocsátotta az ifjat, *miután ezt* parancsolta: „Senkinek se beszéld ki, hogy ezeket megjelentetted nekem!”

És miután magához hívatott kettőt a századosok *közül*, *így* szólt: „Készítsetek elő kétszáz katonát, hogy elutazzanak Cézáréába, és hetven lovast, és kétszáz dárdást, éjjel a harmadik órára, állatokat is melléjük állítva, hogy *miután* felültették Pált, átmenekíthessék őt Félixhez, a helytartóhoz”, *miután* levelet írt, *mely* ezt a mintát tartalmazta:

„Klaudiusz Liziász a nagyrabecsült helytartónak, Félixnek: üdvözet!

Ezt a férfit, *miután* elfogták a zsidók és készültek azok kivégezni, *miután* előálltam a katonasággal, kiemeltem őt, *mivel* gyakorlatilag megértettem, hogy római. *Mint akinek* szándékában állt megtudni az okolást, ami miatt vádolják őt, levezettem őt az ő tanácsukba; akiről *azt* találtam, *hogy* az ő Törvényük felőli kérdésekben vádolják, de semmi halálra vagy fogságra méltó vád nincs *ellene*.

Mivel pedig jelentettek nekem egy, a férfi ellen a zsidók által meglenni készülő összeesküvést, rögtön elküldtem hozzád, *miután* utasítottam a vádolóit is, *hogy* mondják el az *ellene való dolgokat* teelőtted. Légy jó erőben!”

A katonák tehát a nekik *adott* parancs szerint, *miután* tényleg magukhoz vették Pált, elvezették az éjszaka során Antipatriszba. Másnap pedig visszatértek a táborba, *miután* elengedték a lovasokat, *hogy tovább* utazzanak vele; akik *mikor* bementek Cézáréába és átadták a levelet a helytartónak, Pált is odaállították ölé. *Miután* pedig felolvasta a helytartó és megkérdezte, mely tartományból való, és megtudta, hogy ciliciai, közölte: „Teljesen meg foglak hallgatni téged, amikor a te vádolóid megjelentek.” És megparancsolta, hogy Heródes légióparancsnokságán őrizzék.

Öt nap múlva pedig lement Hananjá főpap a vénekkal és egy bizonyos Tertullusz szónokkal, aki megjelentek a helytartónál Pállal szemben. *Mikor* pedig őt hívták, elkezdte vádolni Tertullusz, *ahogy ezt* mondta:

„*Hogy* nagy békére találunk általad és sikeres előrelépések történnek e nemzet számára a te gondoskodásod által, minden módon és mindenütt, örömmel fogadjuk, nagyrabecsült Félix, minden hálánkkal. De, *hogy* ne tartsalak fel tovább téged, kérek téged, *hogy* hallgass meg minket méltányossággal!

Mert *azután, hogy úgy* találtuk, *hogy* ez az ember egy pestis, és lázongást idéz elő az egész zsidóságban szerte a földkerekségen, továbbá a názáretiek felekezetének egy elöljárója, aki a Templomot is próbálta megszentelteleníteni, akit el is fogtunk és a mi Törvényünk szerint akartuk megítélni, ugyanakkor segítségére jött Lisziász ezredes: nagy erőszakkal kiragadta a mi kezeinkből, *miután* megparancsolta az ő vádolóinak, *hogy* jöjjenek hozzád; ³⁴ akitől magad is képes leszel megtudni, *miután* kivizsgáltad mindezen *dolgok* felől, amikkel mi vádoljuk őt.”

Reagált pedig Pál, *miután* intett neki a helytartó, *hogy* mondhatja: „*Hogy* sok ideje vagy te ítélőbírája ennek a népnek, *mint aki ezt* tudom: még inkább jókedvvel mondok védőbeszédet a felőlem *mondott dolgokra*.

34 Mert ... hozzád: a mondat az eredeti nyelven szónoki (retorikai) tekervényességgel úgy van megfogalmazva, hogy a hallgató elveszítse a fonalat, és nehezen tudja kitalálni, hol van az alany és az állítmány. Jelen esetben az alany: „Lisziász ezredes”, az állítmány: „kiragadta”.

Mint akinek van lehetősége megtudni, hogy nincs több mint tizenkét napja, mióta felmentem imádkozni Jeruzsálembé. És sem a Templomban *nem* találtak engem bárkivel társalogni vagy csődületet támasztani *a* tömegből, sem a gyülekezetekben, sem városszerte. *Azokat* sem tudják rám bizonyítani, amik felől most vádolnak engem. *Azt* azonban elismerem neked, hogy aszerint az Út *szerint*, melyet *ők* felekezetnek neveznek, úgy szolgállok az ősapáink Istenének, *hogy közben* mindenben hiszek, amely a Törvény és az *Isteni* szóvivők szerint meg van írva, *mint akinek* reménysége az Istenbe van *vetve*, amelyet ők maguk is várnak: *a* halottak feltámadása készülőben van, *az* igazságosoknak meg *az* igazságtalanoknak is. Ebben edzem pedig magamat, *hogy* megütközésmentes legyen a lelkiismeretem az Isten és az emberek előtt mindenkor.

Sok éven át pedig megjelentem, hogy könyöradományokat vigyek az én nemzetemnek és felajánlásokat; amely *dolgok*ban találtak rám, *mint aki már* megtisztultam, a Templomban. Nem tömeggel, sem zavargással. *Van* viszont néhány Ázsiából *való* zsidó, akiknek előtted kellene megjelenniük és vádolniuk, ha valamijük van ellenem! Vagy ezek maguk szóljanak, ha valami igazságtalanságot találtak bennem, amikor én a tanács előtt álltam, hacsak ezen egy hang tekintetében, melyet kiáltottam, *amikor* köztük álltam, hogy »A halottak feltámadása miatt vagyok ítélkezésetek alatt.«

Mihelyst pedig meghallgatta ezeket, kiküldte őket (*mint aki már* pontosabban tudta az Út felőli *dolgokat*), *ahogy így* szólt: „Amikor Lisziász ezredes megjött, át fogom vizsgálni a *szerintetek való dolgokat*”. És *ezután* meg is parancsolta a századosnak, *hogy* tartsák *fogva* Pált, és legyen *neki* könnyebb, és senkit se tiltsanak el a sajátjai *közül*, hogy gondoskodjon *róla* vagy elmenjen hozzá.

Néhány nap múlva pedig, *miután* megérkezett Félix Druszillával, az ő feleségével együtt, *aki* zsidó volt, meghívta Pált és meghallgatta őt a Messiásba *vetett* hit felől. *Miközben* pedig ő igazságosságról és önuralomról és a készülőben lévő ítéletről társalgott *vele*, rémületbe kerülve Félix *így* reagált: „Most egy darabig menj el! *Mihelyst* lesz *rá* alkalmam, át foglak hívni téged.” Ezzel együtt pedig, *mivel* azt is remélte, hogy pénzt kap majd Páltól, hogy eloldozza őt, és emiatt gyakran *is* hívta meg őt: beszélgetett vele. Két év elmúltával pedig Félix utódja Porcius Fesztusz lett. És *mivel* meg akarta őrizni *a jövőre nézve* a zsidók kegyeit, Félix meghagyta Pált fogságban.

Fesztusz tehát, *miután* bement a tartományba, három nap után felment Jeruzsálembé Cézareából. Megjelentek pedig nála a főpapok és a zsidók főemberei Pállal szemben, és bátorították őt, *ahogy* szívességet kértek vele szemben, hogy átküldhetné őt Jeruzsálembé, *mert közben* lest készítettek, *hogy* végezzenek vele az úton. Fesztusz tehát igazából azt válaszolta, *hogy* Pált Cézareában *kell* őrizni, maga pedig készülődött gyorsan elutazni. „Akik tehát köztetek tehetősek – közöl-

te –, miután *velem* együtt lejöttek, ha van valami ebben az emberben, *azok* vádolják be őt!”

Miután pedig tíz napnál többet időzött velük, *mihelyst* lement Cézareába, másnap az emelvényen levő *bírói* székbe ülve megparancsolta, *hogy* Pált vezessék *oda*. *Mihelyst* pedig ő megjelent, körülállták a jeruzsálemből lejött zsidók, *ahogy* sok és súlyos okolásokat hoztak Pál ellen, melyeket nem bírtak bizonyítani, *mivel* ő úgy védekezett, *hogy*: „Sem a zsidók Törvénye, sem a Templom, sem a császár ellen semmi bűnt *nem* követtem el.”

De Fesztusz, *mivel* meg akarta őrizni *a jövőre nézve* a zsidók kegyét, válaszul *így* szólt Pálhoz: „Akarod-e, *hogy* Jeruzsálembé felmenve ítékezzenek *feletted* ezen *dolgok* felől énelőttem?” Pál viszont *így* szólt: „A császár *bírói* széke előtt állok, ahol ítékezni kell *felettem*. A zsidóknak semmit sem ártottam, miként *azt* te is jól tudod. Mert ha tényleg ártottam, és halálra méltót tettem, nem kérek felmentést a meghalás *alól*; ha viszont semmi sincs *abban*, amivel ezek vádolnak engem, senkinek *sem* lehetséges, *hogy* engem nekik átadjon. A császárhoz fellebbezek!” Akkor, *miután* Fesztusz *ezt* megbeszélte a tanáccsal, *így* válaszolt: „A császárhoz fellebbeztél: a császár elé lesz az utad.”

Néhány nap elmúltával pedig Agrippa király és Bernicé lejött Cézareából, *hogy* üdvözöljék Fesztuszt. Amint pedig sok napot elidőztek ott, Fesztusz a király elé tárta a Pállal kapcsolatos *dolgokat*, *ahogy ezt* mondta:

„Egy bizonyos férfit hagyott ránk Félix, egy foglyot, aki felől Jeruzsálembé érkezésemkor jelentést tettek a zsidók főpapjai és a vénei, ítéletet kérve ellene; akiknek *azt* válaszoltam, hogy nincs *olyan* szokás a rómaiaknál, *hogy* bárkit pusztulásra adjanak ok nélkül, mielőtt a vádlott *nem* szembesül a vádlóival, és a védekezés helyét *nem* kapja meg a váddal szemben. *Mihelyst* tehát ők itt összejöttek, semmit sem késlekedve, *miután* másnap a bírói székbe ültem, parancsoltam, *hogy* vezessék *elő* *azt* a férfit; aki ellen, *mikor* vádlói előálltak, semmi *olyan* okolást *nem* hoztak, *mint* amelyet én feltételeztem, hanem *csak* bizonyos vitatémákat a saját babonájuk felől őellene, és egy bizonyos meghalt Jézus felől, akiről *azt* állította Pál, *hogy* él. *Mivel* pedig én bizonytalan voltam e vitatéma felől, *azt* mondtam, akar-e elutazni Jeruzsálembé, és *hogy* ott ítékezzenek *felette* ezen *dolgok* felől. *Mivel* azonban Pál fellebezett, *hogy* tartsák őt *biztonságban* őfelsége döntéséig, megparancsoltam, *hogy* tartsák *biztonságban* őt, amíg a császárhoz nem küldhetem őt.”

Agrippa pedig közölte Fesztusszal: „Szeretném magam is hallani *azt* az embert.” Ő pedig közli: „Holnap hallani fogod őt.”

Másnap tehát, *miután* eljött Agrippa és Bernicé nagy pompával és bementek a kihallgatóterembe, az ezredesekkel és város legelőkelőbb féfiaival, *mihelyst*

parancsolt Fesztusz, elővezették Pált. És közli Fesztusz: „Agrippa király és mind a velünk együtt jelenlévő férfiak! Szemléljétek meg *azt*, aki felől a zsidók egész sokasága megkeresett engem Jeruzsálemben meg itt is, *azt* kiáltozva, hogy nem kell neki tovább élnie. Én pedig, *mikor* felfogtam, *hogy* semmi halálra méltót *nem* tett, de mivel épp ő maga is fellebbezett őfelségéhez, *úgy* ítéltém, *hogy* elküldöm őt; aki felől nincs mit írnom az uram részére. Emiatt hoztam őt elétek, és különösen eléd, Agrippa király, hogy *miután* megtörtént az előzetes kihallgatás, legyen mit írnom. Mert nekem logikátlannak tűnik, hogy *mint aki* foglyot küldök, az ellene *való* okolásokat is meg jeleljem.”

Agrippa pedig közölte Pállal: „Meg van engedve neked, *hogy* beszélj a magad ügyében.” Akkor Pál védőbeszédet mondott, kezét kinyújtva.

„Mindafelől, amivel vádolva vagyok a zsidóktól, Agrippa Király, boldognak tartom magamat, *hogy* védőbeszédet mondhatok előtted ma, *mivel* te különösen ismered a zsidók szerinti összes szokást és vitakérdést. Emiatt kérek téged, türelmesen hallgass meg engem!

Az én az ifjúkortól való életvitelemet tehát, amely kezdettől fogva volt az én nemzetem között Jeruzsálemben, valójában ismerik a zsidók mindnyájan; *akik* eleve tudják rólam (ha újra tanúskodni akarnak), hogy a mi vallásunk legszigorúbb felekezete szerint éltem, farizeusként. És most az Isten által az ősapáknak tett reménységben állok ítékezés *alatt*; melybe a mi tizenkét törzsünk buzgón, éjjel és nappal szolgálva reméli, hogy megérkezik, ami reménység felől vagyok bevádolva, Agrippa király, a zsidóktól. Miért van hihetlenségként megítélve nálatok, ha az Isten halottakat kelt *életre*?

Én tehát tényleg úgy véltem magamban, *hogy* a názáreti Jézus neve ellen sok ellenséges *dolg*ot kell tennem, amit meg is tettem Jeruzsálemben. A szentek *közül* is sokakat én zártam őrizetbe, *miután* a főpapoktól megkaptam a felhatalmazást, továbbá kivégzésükkor igennel szavaztam. És gyülekezetenként mindenhol *azzal*, *hogy* gyakorta büntettem őket, gyalázkodásra kényszerítettem *őket*. És ellenük *való* túláradó dühöngéssel üldöztem *őket*, a külföldi városokig is.

És *mikor* ezügyben utaztam Damaszkuszba a főpapoktól *kapott* felhatalmazással és engedéllyel, délben az úton láttam, *ó* király, egy, az égből a nap ragyogását meghaladó fényt, *mely* körülragyogott engem és a velem utazókat. *Mikor* pedig mindnyájan leestünk a földre, hangot hallottam, *mely* beszélt hozzám és héber nyelven *ezt* mondta: »Saul, Saul, miért üldözöl engem? Kemény *dolog* neked az ösztöke ellen rugdosnod « Én pedig *így* szóltam: »Ki vagy te, Uram?« Ő meg *így* szólt: »Én vagyok Jézus, akit te üldözöl. De kelj fel és állj a te lábaidra, mert ezért lettem látható neked, *hogy* kezembe vegyelek közszolgájaként és tanújaként azoknak is, *amiket* láttál, és azoknak is, *amikben* majd látható leszek neked, *ahogy*

kiemellek téged e nép és a *nem-zsidó* népek közül; akikhez most elküldelek téged, *hogy* felnyisd az ő szemüket, *hogy* megfordulhassanak a sötétségből a világosságba és a Sátán hatalmából az Istenhez, *hogy* megkaphassák bűneik elengedését és sorsrészüket *az olyan* hittal megszenteltek között, amely rám *hagyatkozik*.«

Ebből kifolyólag, Agrippa Király, nem váltam *meggyőzhetetlenül* engedetlen-né az égi látomással szemben, hanem először a Damaszkuszban és Jeruzsálemben *lévőknek*, majd Júdea minden vidékén és a nemzeteknek *is* hírül adtam, *hogy* tartsanak bűnbánatot és forduljanak az Istenhez *azzal, hogy olyan* dolgokat valósítanak meg *életvitelszerűen tevékenykedve, melyek* méltók a bűnbánathoz. *Miután* ezekért engem a zsidók letartóztattak a Templomban, megpróbálták elintézni.

Segítséget tehát *miután* az Istennél találtam, eddig a napig tanúságtevőként megálltam kicsiknek is meg nagyoknak, *miközben* semmit azon kívül nem mondtam, *mint* amiket az *Isteni* szóvivők is beszéltek, *hogy* készülnek megtörténni, meg Mózes *is*: akár szenvedésre van szánva a Messiás, akár első a halottak feltámadásában, világosságot készül terjeszteni a *népemnek* és a *nem-zsidó* nemzeteknek.”

Mikor pedig ezeket mondta a maga védelmére, Fesztusz nagy hangon közölte: „Őrült vagy, Pál! A sok betű téged örületbe visz!” Ő pedig közli: „Nem vagyok örült, nagyrabecsült Fesztusz, hanem a valóigazság és a józanság Kijelentéseit közlöm artikuláltan. Mert van tudomása ezekről a királynak, akihez is bátor kiállással egyenesen beszélek. Mert *arról, hogy* észrevétlen lenne őelőtte bármi ezek *közül*, semmiképp sem vagyok meggyőződve; mert nem zezugban volt ez a tevékenykedés. Hiszel-e Agrippa király, az isteni szóvivőknek? Tudom, hogy hiszel!”

Agrippa pedig közölte Pállal: „Egy kicsit meggyőzől engem, hogy krisztusivá váljak.” Pál pedig így szólt: „Imádkoznék az Istenhez, hogy akár kicsit, akár nagyon ne csak te, hanem a ma engem hallgatók mindnyájan olyanná váljanak, *mint amilyen* én is vagyok, leszámítva ezeket a köteleket.”

Miután pedig ő ezeket szólta, felállt a király és a helytartó meg Bernicé és a velük együtt ülők, és *miután* távoztak, beszélgettek egymással, *ahogy ezt* mondták: „Semmi halálra vagy fogságra méltót nem végez ez az ember.” Agrippa pedig közölte Fesztusszal: „Szabadon lehetne ez az ember, ha nem fellebbezett volna a császárhoz.”

Amint pedig *úgy* ítélték, *hogy* mi Itáliába hajózzunk, átadták Pált is meg más foglyokat egy Júliusz nevű századosnak a felségi seregből. *Miután* pedig beszálltunk egy adramittiumi hajóba, mely az Ázsia mentén *levő* helyekre készült hajózni, elindultunk, *miközben* velünk volt a makedóniai Arisztarkhosz Thesszalonikából.

És másnap kikötöttünk Szidónban. És mivel Júliusz emberségesen bánt Pállal, megengedte, *hogy* barátaihoz kimenve gondoskodásukban részesüljön. És *miután* onnan elindultunk, aláhajóztunk Ciprusnak, mert a szelek szembe fújtak. És *miután* áthajóztunk a Cilicia és Pamfília melletti tengeren, lementünk a líciai Mírába. És ott, miután a százados egy *olyan* alexandriai hajót talált, mely Itáliába hajózott, felvitt minket arra.

Amikor pedig elég *sok* napja hajóztunk lassan és nehezen értünk Kniduszhoz, *mivel* nem engedett tovább minket a szél, Kréta alatt hajóztunk el Szalmóné mellett. És nehezen elvitorlázva mellette elmentünk egy bizonyos Szépkikötőnek nevezett helyre, amelyhez közel volt Lázea városa.

Elég *sok* idő múlva pedig, és *mikor* már veszélyes volt az utazás, mert már a böjt is elmúlt, intette *őket* Pál, *ahogy ezt* mondta: „Férfiak, látom, hogy nem csak a rakománynak és a hajónak, hanem a mi lelkünknek is készül sérülésére és sok veszteségére lenni a hajózás.” De a századost inkább a kormányos és a tulajdonos győzte meg, mint a Pál által mondottak. *Mivel* pedig a kikötő nem volt alkalmas a telelésre, a többségük *úgy* tanácskozott, *hogy* induljanak el onnan, ha valami módon képesek lennének Főnixbe kréta kikötőjébe eljutva *áttelevni*, mely délnyugatra és északnyugatra néz.

Mivel pedig déli szél fújdogált lassan, *úgy* vélve, *hogy* szándékukat elérték, *a horgonyt* felszedve Krétához közel elvitorláztak mellette. Viszont nem sokkal azután egy forgószél támadt onnan, melyet keleti csapkodásnak hívnak. *Mikor* pedig megragadta a hajót, és *az* nem volt képes szembenézni a széllal, ráhagyatkozva sodródtunk.

Miután pedig egy bizonyos Klaudiának hívott kis sziget alá futottunk, nehezen bírtuk hatalmunkban tartani a csónakot, melyet miután felhúztak, segédköteleket használtak, *ahogy* a hajót alul megkötözték, és *mivel* féltek, nehogy Szirtisz zátonyába ütközzenek, *mihelyst* lejjebb engedték a felszerelést, úgy sodródtak. *Mikor* pedig igencsak hánykolódtunk a téli vihartól, másnap *rakománykihajtást* végeztek, és harmadnap sajátkezűleg dobtuk ki a hajó felszerelését. *Mikor* pedig már sem *a* nap, sem *a* csillagok nem látszóttak több napon át és nem kis téli vihar zúdult *ránk*, végül a mi megmenekülésünk minden reménysége elvétellett.

Mivel pedig hosszan tartott már az éhezés, Pál közjük állva *így* szólt: „Tényleg *úgy* kellett volna *lennie* férfiak, *hogy* nekem engedelmeskedve nem indulunk el Krétából, és elkerüljük ezt a sérülést és veszteséget. És most bátorítalak titeket, legyetek jókedvűek, mert egy lélek sem lesz elvéve közületek, csak a hajó. Mert mellém állt ezen az éjszakán egy angyala *annak* az Istennek, akié vagyok, akit szolgálok, *miközben ezt* mondta: »Ne félj, Pál, a császár elé kell neked állnod; és figyelj, neked ajándékozta az Isten mindazokat, akik veled hajóznak.« Ezért le-

gyetek jókedvűek, férfiak, mert hiszek az Istennek, hogy így lesz – oly módon, amint nekem megmondatott. Valamilyen szigetre kell vetődnünk.

Amikor pedig a tizennegyedik éjszaka eljött, *ahogy* az Adrián hanykolódtunk, az éjszaka közepe felé a tengerészek sejtették, *hogy* valami szárazföld közeledik hozzájuk. És *mikor* mélységet mértek, húsz ölnyt³⁵ találtak. *Mikor* egy kicsit tovább haladtak és ismét mélységet mértek, tizenöt ölnyt találtak. És *mivel* féltek, nehogy durva helyekre vetődjenek, a hajó hátsó részéből négy horgonyt kidobva könnyörögtek, *hogy* legyen már végre nappal.

Amikor pedig a hajósok keresték a menekülés *módját* a hajóról és leeresztették a csónakot a tengerre, *olyan* ürüggyel, mintha a hajóorrból készültek volna horgonyokat kidobni, *így* szólt Pál a századosnak és a katonáknak: „Hacsak ezek nem maradnak a hajóban, képtelenség, *hogy* ti megmeneküljete.” Akkor a katonák elvágta a csónak köteleit, és hagyták leesni.

Mikor pedig készült felkelni a nap, bátorította Pál mindannyiukat, *hogy* részesedjenek élelemben, *ahogy ezt* mondta: „Ma tizennegyedik napja *annak, hogy* étlenül várakoztok, *mert* semmit *sem* vettetek magatokhoz. Azért bátorítalak titeket, vegyetek magatokhoz élelmet, mert ez a ti megmenekülésetekért van, mert közületek senkinek sem fog leesni egy hajsál a fejről.” *Miután* pedig ezeket szólt és vett egy kenyeret, hálát adott az Istennek mindenki előtt és *miután* megtörte, enni kezdett. *Ahogy* pedig jobb kedvre derültek mindnyájan, ők is magukhoz vettek élelmet. Voltunk pedig mindnyájan a hajóban *számszerint* kétszázhetvenhat lélek. *Miután* pedig jóllaktak eledellel, *azzal* könnyítettek a hajón, *hogy* kiszórták a gabonát a tengerbe.

Mikor pedig nappal lett, a szárazföldet nem ismerték fel, hanem egy valamilye parttal rendelkező tengeröbölre tekintettek, amelyre szándékoztak, ha lehetséges, rávezetni a hajót. És a horgonyokat, *miután* körbe elvágta, a tengerben hagyták; egyúttal *mihelyst* eloldották a kormányrudak köteleit és felhúzták a fővitorlát a szélnek, a part felé tartottak. *Mikor* pedig egy földnyelvszerű helyhez vetődtek, ráhajtotta a nagy hajót és a hajóorr ugyan megakadva mozdíthatatlan maradt, a hátsó rész viszont szétesett a hullámok erejétől.

A katonáknak pedig az volt a szándéka, hogy megölik a foglyokat, nehogy valaki kiúszva megszökjön. De *mivel* a százados szándéka *az volt, hogy* kimentse Pált, eltiltotta őket az ő szándékuktól, és megparancsolta azoknak, akik tudnak úszni, hogy kiugorva először *ők* menjenek ki a szárazföldre, majd a többiek, ki deszkákon, ki pedig a hajó egyéb darabjain. És így történt, hogy mindenki kimentekült a szárazföldre.

35 *Ölnyt*: az egyik középső ujj hegyétől a másik középső ujj hegyéig terjedő távolság a mell fölött, amikor a karok kinyújtva vannak, kb. 2 m. A szövegben tehát rendre kb. 40 és 30 m-nyit mértek.

És *miután* kimenekültek, akkor megtudták, hogy Máltának hívják a szigetet. A barbárok pedig nem *gyakran* előforduló emberséget mutattak irántunk, mert tüzet gyújtva befogadtak mindannyiunkat a *már* eleredt eső és a hideg miatt.

Miután pedig Pál összeszedett sok gallyat és rátette a tűzre, a melegből egy vipera kimászva ráragadt az ő kezére. Amint pedig látták a barbárok az ő kezéről lelógó vadat, *azt* mondták egymásnak: „Mindenképp gyilkos ez az ember, akit, *noha* megmenekült a tengerből, az igazságszolgáltatás nem hagyott élni.” Ezért bizony, *miután* lerázta a vadat a tűzbe, semmi rosszat el *nem* szenvedett. Ők pedig várták, hogy nemsokára összeesik vagy hirtelen elesik holtan. *Mikor* azonban sokáig vártak és látták, hogy semmi baja sem történik, *ahogy* megváltoztatták véleményüket, *azt* mondták, *hogy* ő egy isten.

A hely környékén pedig voltak birtokai a sziget előljárójának, névszerint Publiusznak, aki *miután* befogadott minket, három napig barátságosan vendégül látott.

Történt pedig, *hogy* Publiusz apja lázaktól és vérhastól *ostrom alatt fogva tartva* összepréselten feküdt, akihez *miután* Pál bement és imádkozott a kezeit rátéve, meggyógyította őt. *Miután* azért ez megtörtént, a többiek is, akik gyengeségekkel rendelkeztek a szigeten, odamentek, és ki lettek kezelve; akik sok tisztelettel megtisztelték³⁶ minket, és indulásunkhoz elhalmoztak *minket* a szükséges dolgokkal.

Három hónap múlva pedig elindultunk egy, a szigeten áttelelt alexandriai, „Zeusz ikrei” megjelölésű hajón. És *miután* kikötöttünk Szirakúzába, három napot maradtunk. *Miután* onnét tettünk egy kört, eljutottunk Régiumba, és *mivel* egy nap múlva megjött a déli szél, a második napon elmentünk Puteoliba; ahol *mikor* testvéreket találtunk, kérleltek, *hogy* maradjunk náluk hét napot. És így mentünk Rómába.

És onnan a testvérek, *miután* meghallották a felőlünk *valókat*, kijöttek a mi fogadásunkra Appiusz Fórumáig és Tresz Tabernéig³⁷; akiket *mikor* meglátott

36 *Tisztelettel megtisztelték*: a görög τιμαῖς ἐτίμησαν (e.: „timaisz etimészan”) kifejezés a ‘tisztelet, érték’ szó főnévi és igei alakjai, fordítható így is: ‘értékkel értékelték’. Jelentésvilága hasonlít a honoráriuméhoz, tiszteletdíjéhez, hogy valaki ellenjuttatással értékeli a másik munkáját. Akár érzelmi, akár anyagi elismerésüket fejezték ki, mindkét lehetőséget támogatja a szöveg.

37 *Appiusz fórumáig és Tresz Tabernéig*: Egyrészt, a *Forum* elnevezést a rómaiak olyan helyeknek adták, amiket mi ma határvárosoknak nevezünk. Az itt említett város az Appiai úton, a Rómából Brundisiumba vezető főút mentén feküdt. Mind az út, mind a város a híres Appius Claudius római cenzornak köszönheti a nevét, és Horatius említi ezt a várost, amely tele volt tengerészekkel és rossz természetű kocsmárosokkal. A város kb. 69 km-re volt Rómától, és mivel az Appiai út annak a két útnak volt egyike, amelyen az utazók Appiusz Fórumából a császári városba jutottak, természetes volt, hogy a testvérek egy része itt várta Pálék érkezését. Másrészt, *Tres Tabernæ (Háromfogadó)* kisváros egy olyan hely volt, ahol a szükséges árucikkeket adták-vették, és kb 16 km-rel volt közelebb Rómához, mint Appiusz Fóruma (53 km-re); és a testvérek

Pál, hálát adva az Istennek bátorságot kapott. Amikor pedig Rómába értünk, a százados átadta a foglyokat a katonai parancsnoknak, de Pálnak megengedték, hogy külön lakjon at őt őrző katonával.

Történt pedig három nap múlva, *hogy* összehívta Pál azokat, *akik* a zsidók előljárói voltak. *Mihelyst* pedig azok összejöttek, *ezt* mondta nekik: „Férfiak, testvérek! *Noha* én semmit *se* tettem a néppel vagy az ősi szokásokkal szemben, fogolyként lettem átadva Jeruzsálemből a rómaiak kezébe; akik, *miután* megvizsgáltak engem, elbocsátani szándékoztak, mert halálos ok nem volt bennem. De a zsidók ellentmondásakor a császárhoz fellebbezni kényszerültem, nem mint *akinek* az én népem *ellen* van bármi vádolnivalója. Ez miatt az ok miatt hívtalak magamhoz titeket, *hogy* lássalak és beszéljek veletek; mert az Izrael reménysége ügyéért vesz körül ez a lánc.”

Ők pedig *őhozzá így* szóltak: „Mi sem leveleket felőled *nem* kaptunk Júdeából, sem a megérkezett testvérek *közül sem* jelentett vagy beszélt akárki akármi gonoszt felőled. Méltónak tartjuk pedig tőled hallani, mit gondolsz, mert valójában erről a felekezetről nekünk *az a* tudomásunk van, hogy mindenütt ellene mondanak.”

Miután pedig elrendeltek neki egy napot, elmentek hozzá a szállásra sokan, akiknek eléljük tárta az Isten Királyságát, *ahogy* erőteljesen tanúskodott és győzködte őket Jézusnak a *dolgai* felől a Törvényből is meg az *Isteni* szóvivőkből, reggeltől estig. És egyesek meg lettek győzve a kinyilatkoztatottaktól, mások pedig hitetlenkedtek. *Mivel* pedig nem voltak összhangban egymással, el lettek bocsátva, *miután* szólt Pál egy Kijelentést: „Szépen beszélt a Szent Szellem Ézsaiás, az *isteni* szóvivő által, a mi ősapáinknak, *ahogy leszögezve* mondta: »Menj el ehhez a néphez, és szöld: 'Hallással hallani fogtok, és semmiképp sem fogjátok összerakni; és látván látni fogtok, és semmiképp semi fogjátok átlátni. Mert megkövéredett a szíve ennek a népnek, és a füleikkel nehezen hallottak, és az ő szemeiket becsukták: nehogy átláthassák a szemeikkel, és a füleikkel *nehogy* meghallhassák, és a szívükkel *nehogy* összerakhassák, és *nehogy* visszatérhessenek és meggyógyíthassam őket.'« Legyen azért ismert előttetek, hogy a *nem-zsidó* nemzeteknek van kiküldve az Isten megmentése: ők meg is fogják hallani.” És miután ő ezeket szólta, elmentek a zsidók, *miközben* sok vitájuk volt egymás között.

Pál pedig két egész évet maradt saját bérelt szállásán és örömmel fogadott mindenkit, aki bement hozzá; *miközben* közhírré tette az Isten Királyságát és tanított a Messiás Úr Jézus felőli *dolgo*król, teljes nyílt bátor kiállással, akadálytalanul.

azon csoportja, amely csak idáig jutott, lehet, hogy később indult el Rómából, mint a többiek. A teljes távolság Puteolitól Rómáig kb. 225 km volt.